

Q. F. F. Q. S.
NOMENCLATOR
ADAMUS,

Occasione verborum,

Gen. II. 19. 20.

leviter adumbratus.

Quem,
in Regia Academia Aboensi;

Bono cum DEO,

Consensuque Vener: Fac: Theologicae,
sub presidio,

VIRI admodum Reverendi,

D. ENEVALDI SVENONII

S. S. Theolog. Doctoris & Professoris
primarij: Ecclesiarumque Aboen-
sium Pastoris dignissimi, &c.

Domini ac preceptoris sui plurimum colendi:
publico examini committit,

JOHANNES GEZELIUS jun:

Ad diem Junii; in audit max.

Anno Christiano

MDC LX VII.

A B O Æ,

Excudit PETRUS HANSSONIUS, . AT.

SACRÆ REGIÆ MAJESTATIS,
REGNIQUE SVETIÆ, SENATORI
ET

CAMPI MARESCHALLO;
NEC NON

DUCATUS LIVONIÆ,
CIVITATISQUE RIGENSIS,
GUBERNATORI GENERALI.
ILLUSTRISSIMO EXCELLENTISSIMO^{q̄s}
DOMINO,

**D. CLAUDIO
TOTT,**

COMITI DE CARLEBORG.
LIB. BAR. IN SUNDBY.

DOMINO IN
EKHOLMSSUND ET LEHALSLÆN,
DOMINO BENIGNISSIMO.

D. D. D.

Illustrissime Domine

AUderem ne, Illustrissima Excellen-
tia Tuæ oculis, hoc meum exer-
citiū subicere; vel etiam celsissimo
nomini Tuo, istud inscribere? Illius
magnitudine ac fulgore summo; simpli-
citatē autem, tenuitatēque opusculi mei
conscientia, suspensus; diu multumque
dubitavi. Id tamen facere sustinebam,
fiducia singularis & congenitæ Tuæ bo-
nitatis, quæ, & omnibus, maximis pa-
riter cum minimis, admirationem mo-
vet; & devotum suum animum, pie-
que mentis obsequium, Tibi declaratu-
ros, magnitudini, qua cultum istum ex-
citaverat, facilitate pari, hoc est incre-
dibili, admittit; admissosque, si dignis
verbis istum, Tibi Excellentissime Do-
mine, probare valeant, humanitate ma-
xima excipit; vel quod frequentius fit,
:): si

si tantum impolita & plane rudi, Tuis-
que eximiis meritis valde impari, nec
ipsorum satis exprimente reverentiam,
dicendi forma, promere eundem possint;
clementer tolerat sublevatque: Nec non
illi superadditi, magni amoris, quo bo-
nas litteras, artesque liberales, & cum
favore summo, illarum cultores, secta-
toresque complecteris. Spe itaque cle-
mentia, Tuæ, & ab illa, huic meæ con-
fidentia, impetranda venia, hoc ipsum
audebam. Illa proinde, Illustrissime Do-
mine, gratia, quam Parenti meo cha-
rissimo tribuisti semper, nunquam non
servasti; & hoc summæ meæ venerati-
onis, exiguum monumentum sed devotis-
simi cultus interpretem, dignare; me-
que illius perpetuitate & patrocinio exo-
ptato. Deus Illustrissimam Excellentiam
Tuam, cum celsissima Familia, omni
felicitate, rerumque prosperitate conti-
nua; & per Illam, potentissimum re-
gnum

gnum Sueo-Gothicum, saluberrimis consilijs, expeditionibusque felicissimis; amplissimum Livonia ducatum, & in eo nobilissimam civitatem Rigensem, utilissimis imperiis, ac presidio optimo; totam denique rempub. litterariam desideratissima tutela; per multos annos, be-
et! ita volebam.

Illustrissimæ Excellentie Tuz,

A B O Æ. d. 20.
Jun. 1667.

humillimus servus
J. O. GEZELIUS;

Ad

*Eruditissimum, simul atq; rare virtutis
candore Politissimum* Virum - juvenem

Dn. JOHANNEM GEZELIUM
juniolem, promulgatorem disserta-
tionis hujus, ejusdemq; propugna-
torem felicissimum,
infra nominatus.

Lingua laesa:

ET necis & vitæ in lingua sedet ipsa
potestas,

Res bona lingua bona est, res mala
lingua mala;

Nam permultorum causa est bona lingua
bonorum;

Sed gravat innumeris, nos mala lingua

Lingua sana: (malis.

Fluctibus obsistit validis velut obvia rupes,

Cogit & in proprijs currere limitibus:

Integra sic ratio præscripsit verba loquenti

Primo homini, en stolidè nil retulisse
potest,

Dissedis egregiè mi *conjunctissime* JANNES,

Qui potuit nomen, prodere cuiq; suum.

L. Mq;

ENEVALDUS SVENONIUS. Q. G. A.

S. S. Theol. Doct. Prof. & Past. Aboensis.

Præfz

Præstantissime Ornatissimeque GEZELI,
amice suavissime,

Quam spem & felicitas ingenij, & impigri
tui conatus, jam pridem mihi fecerunt, ju-
vabit vel hac occasione detegere, & simul de-
clarare vota, quæ Tibi multis nominibus debeo
pia ac calida. Quæ vulgaria sunt, arripiunt
vulgo alii, ut ita aliorum laboribus sublevati,
citius faciliusque opere defungantur, Tu no-
bilissimam occupas materiam, & tractas quoque
eam ingeniosissime; sicut & acumen ingenii
monstrant jucundissima illa, ad quæ excurris,
dum argumento Tuo viam vel paras, vel munis.
Aliqua illorum ridebunt forte nonnulli, præfer-
tim ij, qui similia aggredi & perficere desperant,
sicut & cæteri quibus nihil placet, quam in
patina lens quotidiana: sed mihi crede, apud me-
liores hisce Tibi magnum favorem conciliabis,
sicut & ego hæc accipio ac interpretor felicitis tui
ingenij, ac indefessi laboris, evidens monumen-
tum. Tu perge ac similibus audendis semper
invigila; sic nos annis secuturis non modo te
tuosque fructus laudabimus, sed erunt, qui vim
ingenij recte metientes, ubi Deus ita voluerit,
uberi mercede Te extollent & beabunt; Vale,

T. Studiosiss.

PETRUS Bång/ D. & Prof

Præfatio.

Nomenclatorem ipsum, Benevole Lector, si
 operose Tibi commendarem, tuam frustrarer
 expectationem, laboremque meum. Quorum
 prius, ne admitterem, habitum illius quo hic
 a me sistitur, primum explicare, vel potius ex-
 cusare, necessarium arbitror. Discolor forte
 iste non nemini videatur, confususque ex mate-
 ria non diversa tantum, sed & illi parum de-
 cente, qui ea tantum vestiri vult, quam na-
 turæ nostræ industria non reperit. Verum sicut
 nitidissimæ picturæ, sine colorum varietate, ta-
 les esse nequeunt, sed illa multum collustran-
 tur; ita nec eadem destitutæ esse possunt, rudio-
 re arte adumbratæ imagines. Utrunque ve-
 ro videndum est, ut suo quoque loco id colo-
 ris genus adhibeatur, quod non tantum conve-
 nientiam quandam cum ceteris habet; sed &
 ut omnia mutuam illustrationem, lumenque
 fænerent reciprocum. Quod quantum po-
 tui, & hic studiose observavi. Tuam tamen
 Lector candide & Censor optime, humanita-
 tem æquanimitatemque posco & imploro; &
 eandem simplicitati meæ patrocinium, quam
 immaturitas ingenii, & ætatis conditio hæte-
 nus exuere non siverunt; & infirmitati, ubi la-
 psus fuero, velamentum; & munimentum ad-
 versus malignorum iniqua iudicia; supplex
 quero. Vale.

AD VERBA MOSIS

Gen. II. v. 19. 20.

ET formavit Jehovah Deus,
 e terra, omnem bestiam a-
 gri, & omne volatile cæli: ad-
 duxitque ad Adam *a*, ad vi-
 dendum *b*, quid vocaret illa:
 & quodcunque nomen, inde-
 ret animalibus Adam *c*; hoc
d nomen eorum esset *e*. Ap-
 pellavitque Adam, nominibus
 suis *f*; omne jumentum *g*
 & volatile cæli; & omnem be-
 stiam agri.

A Thesis

Interpret: a. LXXII. Vatabl. Francisc. Jun. Vulgat. Sc. b Buxtorf. in concord. Aria Montano. c. Vatabl. in annot. ad b. l. d. Aria Mont. e. Vatabl. Luth. Suet. Vers. f. Luth. Vulgat. Sc. g. Luth. Vatabl. ex Gen. 1. 24.

Tracta-
tionis
ratio

SACRA hæc verba, ad ortum primi-
geniæ linguæ, nos deducunt: *primū*-
que nobis monstrant *Nomenclatorem*:
utrumque, quantum Divina gratia, vires
juverit ingenij; occasione & ductu co-
rundem considerare visum est. Præmis-
sis ijs, quæ de *lingua in genere*, dici;
quæque *inservire* subsequenti tractatio-
ni possunt.

Linguz
etymos
logia

II. Dicta vero est *lingua*, quatenus
hic consideratur, per tropum *effe-*
ctus, a causa sua instrumentali, eaque
primaria, notissimo illo *membro* corpo-
ris: hoc autem a *lingendo*, secundum
analogiam grammaticam, quod fere o-
mnibus placet; nisi quibus videtur, com-
modius a *ligando*, derivari posse: sicque
exprimere: *vel* munus, quo in omnibus,
in brutis vero solo fungitur; dum com-
molitos cibos, *conligit* ac deprimit *a*:
vel peculiarem ejus, in quibusdam obli-
gationem b: *vel* cum nominis ratione,
moralem ejus usum; scilicet, quod *sepi-*
bus dentium labiorumque *ligatum* sit *c*;

ita

a. *Lactant. lib. de Opif. Dei c. x. p. 700.*
Scalig. exerc. cxxciii. f. 2. b. *vid. que*
de Batto refert Justin. Hist. l. xiii.

trade ejus vinculis, iisque, de pectore
 imo aperiendis, ingeniose Gellius d.
 Hosque iuvare potest, quod Sueci id a
 tun/ id est sepe e; Germani a Jun/ quod
 idem est f, denominant: & quod Plau-
 tus, *occludere linguam*, dicit g.

3
 apud
 Suecos
 & sene-
 nanos.

III, Veniunt autem hoc nomine, ob
similitudinem, etiam res aliæ, quæ mem-
 bri istius *formam*, vel *scitum* imitari visæ
 sunt: idque non apud profanos tantum,
 quorum loca non vacat adducere, cum
 & alibi *b* allata, videri possint; sed &
 sacros scriptores, utpote: *flamma i*, *sa-*
xum k, *scopulus l*, *ligula auri m*. &c.

Homos-
 nyma

IV. Et quamvis, apud *Latinos* quoque,
 alijs exprimaturs vocabulis hoc idem; sic
 apud auctores passim: *vox latina n*,
loquela græca o, *sermo græcus p*, &
 A 2 atticus

Synon-
 nyma
 Latina,

c. Bak. in Ps. xxxiv. part. iii. memb. 2.
 d. Noct. Att. l. 1. c. xv. p. m. 34. e.
 D. D. Locc. in Lex. ex ll. Hetsf. Celebrer.
 Scheff. Upsal. c. iii. p. 20. f. Cluverius
 Germ. Antiq. l. 1. cap. xlii. p. m. 112. g.
 in Trinum. sc. iii. post. med. h. Hadr. Jun.
 in Nomencl. & lexicographi alij. i. E-
 sai. v. 24. k. Jos. xv. 2. l. Esai. xi. 15.
 m. Jos. vii. 21. 24. n. Ovid. Trist. l. v.
 Eleg. iii. o. ibid. conf. ea quæ Fabric. de
 dif. & propr. l. l. p. 4. ex Corn. Front. habet

atticus q, locutio latina r: tamen ut his non tam frequenter; ita nec sensu omnino commodo: habent enim *plerumque*, in famosiore significatione, non tam ad id, quod in lingua quavis cuique genti proprium est, respectum, quam ad aliud quod vel naturale; vel morale dici potest. Ac ut de *primo*, nunc solum nominatim moneam, est illud in allatis istis latissimum: gaudent etenim non homines *solum* facultate emittendæ *vocis*, & eadem ex natura; sed & ceteræ animantes, quibus non desunt pulmones, vel arteriæ, & quæ linguam habent liberam solutamque: verum locutionis donum, (licet ob varias causas, non una sit illa, sed varia:) *soli* possident, quia *rationis* sunt participes, secundum quam modulatio linguæ, quæ consonantes facit, fieri debet; nec nisi ex usu, vel arte acquiritur: ut de hoc prolixè disputat Aristoteles s. Quare vox præcisa ratione, significetne aliquid *per naturam*? ut in brutis; vel *ex institutione*? ut vox humana: generatim sic describitur: *sonus ab ore animalis,*
cum

p. Cic. de fin. lib. 1. ab init. q. lib. 1. de nat. Deor. § m. 93. r. de Cl. Orat. § 117. s. Hist. anim. lib. IV. c. IX.

cum imaginis alicujus significatione pro- 5
latus t.

V. Ast ut de synonymis *græcis*, quæ Græca
dam dicam; notandum est: *γλωσσαν*,
quam, *organum* puta, *σρεπτήν* appellat
Æneas, *versatilem* u; ex ejus mo-
bilitate, sermonis nostri arguens incon-
stantiam, nostro sensu ab Homero quo-
que usurpatam esse: *ἔδ' ἰα γῆρις*.

*ἀλλὰ γλωσσ' ἐμέρικτο, πολὺ κλη-
τοι δ' ἔσαν ἄνδρες*. Alias hujus

vocabuli acceptiones, ut alienas, con-
sulto omitto: & circa vocem *τῆς*

διαλέκτου hoc observo: scilicet, il-
lam ab Aristotele definiri: quod sit vo-

cis per linguam *διάρθρωσις* articulatio
γ, alij explanationem vertunt z: sed ut

justo latior est definitio hæc, cum sub ea
avibus ceterisque animalibus, *dialectum*

tribuere possimus, ita explicat eandem
Philosophus alibi, & ad hominem solum

referre videtur dialectum, dum dicit: il-
lam esse cum imaginatione, ad aliquid

A 3 signi-
c. Albert. Magn. log. seu Tom. i. lib.
i. periberm. tract. ii. c. i. p. 242. a. v.

apud Homer. Iliad. xx. p. 722. x. Iliad.
iv. p. 152. y. loc. cit. ab init. z. Theod.

Gaza &c.

6¹ significandum a. Coarctata autem e-
jus significatio, nunc plerumque acce-
ptior: restricta est, non solum ad huma-
nas voces; nec ad certas linguas b; sed
ad peculiare in his modis loquendi fi-
gurasue c: quæ in Græca, ad quinari-
um extenduntur numerum.

Heb
braea

VI. Plura circa nominis rationem ad-
ferre, videtur supervacaneum esse; tan-
tum nomina, quibus hoc ipsum in Sacra
Scriptura *Vet. Test.* indigitatur, addam.
Duo enim illa sunt præcipua: primum, *la-
son*, hoc æquipollet voci *linguae*, vide su-
pra d, nisi quod de *populo* cujuscunque
linguæ, dicitur apud Danielem e: alter-
rum *sapbab*, quod quando pro *sermone*
ponitur, peculiaris est hebraismus f.

VII. Postquam vero ea, quæ circa no-
men *linguæ* dici, ut spero, merentur, di-
ctaque sufficere possunt, hoc modo expli-
cata habemus: *naturam* ejus paullo ex-
plicatius tradi oportet. *Linguam* autem
definitio

a. l. II. de anim. c. VIII. circa fin. b. Act.
II. 6. 8. XXI. 40. c. Joan. Gram. & Corinth.
in libb. suis de dialect. græcis. p. m. 1. & 13.
Vergara l. v. p. 310. d. Thef. 3. & 5. e. III.
29. 31. sic etiam in N. Test. Apocal. v. 9. x. 11.
&c. f. Gen. XI. 1. 6. 9. conf. Esa. XXII. 11.
cum 1. Cor. XIV. 21.

definitio, per *sermonem certæ genti pro-*
prium: hoc ipsum exinde probō; quod
 dum omnis, ad certi cujuscunque, vel
 nunc, vel olim existentis populi usum,
 tollitur linguæ respectus; nihil supererit,
 quod non sub nomine sermonis essenti-
 ave comprehendi queat: talis fuit lingua
 prima ac semper esset, si *unius labij* u-
 niversa mansisset terra; & pœna, quam
 Deus meritam, (ut non intelligeretur ju-
 bens homini, qui noluit intelligere, ut o-
 bediret Deo jubenti *g*.) ædificantibus tur-
 rim superbiæ solvebat; occasionem non
 dedisset dispersioni populorum & lingua-
 rum diversitati: proinde non potest non
 servari hic respectus in sermone ad certam
 aliquam gentem: & sic habemus quod
 modo definitum dedi. Prolixe ut alias;
 ita nunc optima ratione, hæc deduci pos-
 sunt, nisi apud omnes esset in confesso,
tria in unaquaque lingua semper consi-
 deranda esse: *facultatem* nempe loquen-
 di; ipsum *exercitium*; ac denique *respe-*
ctum illum, quo hæc vel illa lingua ab
 altera distinguitur: hic quamvis in nul-
 la lingua, nunc post confusionem Ba-
 bylonicam, possit *distincte* spectari ab i-

7
 Definitio in
 qua cõ-
 ceptus
 conve-
 nientia

& diffe-
 ferens
 tia o-
 stendi-
 tur

A 4

sto

*g. Conf. ea quæ ex Cypriano & Aug. re-
 fert D.D. Loccen. de period imp. l. i. c. i.*

sto, tamen primâ lingua illum non habuit: cum *ut talis* ab omni ejusmodi respectu soluta, & de facto, vel positive, ad certam gentem respectiva non erat. Sunt proinde distinctæ considerationis tria ista, primum a medio realiter, ultimum nunc per mentalem præcisionem solum ab isto separatum est. Verum de his feliciter, nulla tractatio institui potest; nisi prius *subjectum* proponatur iisdem adæquatum: quod commode fieri existimo, dum ea, quæ vel ob *excellentiam*, vel *defectum*, capacitatem *hujus*, de quo loquimur sermonis, non habent; seponimus.

quæri-
tur an
illius
subjes-
tum

Sit De-
us?

IIIX. *Deum* loqui, adeo ex Scriptura est manifestum, quin & rebus quibusdam a se creatis nomina *indidit* h: modo autem omnino excellentiori, & ut ipsi *B. Patres* fatentur nobis *ineffabili*: unde semper dubij hæret: sitne talis, quem fieri posse, vel per ipsum Deum; vel quasdam res creatas, & in his: per spirituales imagines, corporales voces, spirationem in corde, sonum ad aures dilectorum; vel vi, vel voluntate Divina factum: imaginari, & ad loquelæ nostræ, conceptusque humani rationem, explicare possumus?

Unde

h. Gen. i. 5. 8. 10. Sc. Sc.

Unde acutissima ingenia id tantum
de hoc sermone dicere possunt; eum nec
sensibilem nec vocalem esse *k*: quod mi-
hi sufficit, ad ostendendum Deum non
posse dici, sermonis *istius* subjectum: cum
& hoc præter ea perfectioni ejus repugnet
per facultatem disponi; vel per certum
respectum, ad certæ linguæ exercitium,
alligatum teneri.

IX. Cum enti intelli enti, magnam vel an-
geli?
det loquela perfectionem; & ad conveni-
entem, rationalium & intellectualium
rerum, gubernationem societatemque
expediat, alterius conceptus scire *l*: non
videur locutio *angelis* negari debere.
Hoc ipsum quoque, ex eo probari potest:
quod angeli, ratione perfectionis, inter
Deum & homines medij sunt *m*: antea
probatum est illum loqui; nec his ne-
gare potest aliquis locutionem, qui non
eo ipso dum loquitur, se ipse refutabit:
quare in istos tam iniqui simus, ut il-
lis hanc felicitatem negemus? accedit,
A 5 quod

i. vide quæ ex August. & Orig. de hac
re habet B. Gerhard. in Exeg. loc. II. c.
II. Sect. I. §. 118. p. 745. k. Suarez.
Tom. II. Metaph. Disp. XXX. Sect. XIII. t.
4. l. idem Disp. XXXV. Sect. IV. t. 5.
m. Ibidem Sect. I. t. 9.

quod ipsi hanc, vario prodiderunt sermone *n*. Verum ut ob *alia*, quæ in lingua ista nostra requiruntur, & in angelo ob ejus excellentiam locum non habent; subjectum talis sermonis dici nequit; ita in hoc *præcipua* est differentia, quod in illo *mere* est spiritualis loquela, & illi materiali, quæ in homine est, opponitur ab apostolo *o*, juxta interpretationem Patrum nonnullorum *p*; quæ etiam fundamento, ratione *subjecti*, nititur firmiori, quam illa quæ hyperbolen sectatur; *vel* bonitatis, qualis in hoc *panis angelicus q*; *vel* pulchritudinis ac elegantia, quam, ubi rara sit, consuevimus per *faciem* describere *angelicam r*: hancque explicationem, natura & immaterialis essentia angeli requirit, nec aliam admittit *s*. Ex illa autem oppositione, *differentiam* sermonis ange-

n. *Esa.* vi. 2. 3. *Zach.* ii. 3. 4. *Luc.* ii. 13. 14. *Ec. Ec.* o. 1. *Cor.* xiii. 1. *p*. *Cbrysof.* *Anselm.* *Theodoret* & *OEcumenij*: ut auctor mihi est *Albert. Gorsly* in *comment. Mss. ad part. i. D. Thom. Q. LIV. seqq. Sect. ix. q. Psal. LXXIIX. 25. Sap. xvi. 20. r. ex Corn. a. lap. aliorum sententiam refert idem ille Albert. l.c. s. conf. Suaroz Diss. xxxiv. sect. iii. 2. 12.*

angelorum & hominum observamus
magnam esse: non quoad essentiam, quæ
indifferenter ad subjecta hæc spectata, ni-
hil aliud est, quam manifestatio conce-
ptuum: sed in *diverso* manifestationis
modo. Loqui enim dicimus angelum, me-
diante *voluntate*, ordinantem conce-
ptum mentis ad alium; pari ratione in
nobis quoque, voluntas removet obsta-
culum, quo alias suspenditur actus exe-
cutivus; hoc posito statim ex illa *potentia*
qua angelus in alium, (parum hic facit
sympathia naturalis vel connexio aliqua)
non per distantiam remotum, agit ut
fit *species* quarundam *intelligibilium*,
conceptum istius, objectumque de quo
sermo est *representantium*, accessio: quæ
respectu loquentis, impressionis; audien-
tis vero, receptionis notionem induit.
Nec aliud facit illarum accessus, quam
quod refricet & in actum *secundum* de-
ducat, species objecti sermonis istius,
quas *primo*, ut aliarum rerum omnium
quæ ordinarie & naturaliter ab angelo
intelligi possunt; præter Dei, quem per
species eognoscere, impossibile est: in

A 6

co

t. Scheibl, *Metaphys. lib. II. c. IV. n. 213.*
seq. u. Suarez. Tom. I. Metaphys. Disp.
XIIX. Sect. IIX. t. 44. seqq. x. idem Tom. II.

12 eo ab initio creationis existisse suppono :
cum quod *essentia & perfectio*, in ijs puerilem addiscentium statum non admittere videtur *y*; *tum* quod improporcionata esse, objecta materialia cum immateriali intelligentia, quivis videt: facile etiam difficultas, quam ex contingentia existentiae objectorum hic obijciunt *z*; si observetur discrimen inter primum actum & secundum, tollatur *a*: erit porro hoc manifestum, species in locutione adcedentes, easdem esse specie & analogia, cum ijs quæ antea ei inerant; numero solum differentes *b*: ita tamen, ut sint in angelo, nec fluentes a materia, sed cum substantia illa immateriali in cognitione coexistentes *c*: indigetque ijs ipsis in loquendo, per non infinitum intellectum; cum substantia creata, non possit illabi menti alienæ, & cum illa intime coniungi; quod Divinæ & simplicissimæ essentiae convenit *d*. Ac ut summatim

Disp. xxx. Sect. XII. XIII. y. Disp. xxxv. Sect. IV. t. 20. Gorsly loc. cit Sect. II. z. Revius in Suarez. repurg. ad loc. Suarezij proxime citatum num. 8. pag. 805. a ut id ostendit Gorsly l.c. Sect. VI. b. veluti de simili loquitur Sealig. Exerc. CCCVII Sect. 13. c. Exerc. CCLI. circa fin. d. Suarez. loc. jam. laud.

tim omnia complectar: neque *sermone materiali*, neque signo, neque nutu angelis opus est, sed *irradiatione mutua e.*

X. Verum ut loquendi modum qui substantiis spiritualibus competit, extra nostram considerationem nunc posui; ita, & adhuc jure majori, is qui *brutis animalibus* a quibusdam tribuitur hic seponendus: unde *Aristoteles*, postquam multum differuit, de vario soni genere in animalibus, concludit: *animal vocem varie mittit, neque est quod loqui possit, sed proprium id hominis est f.* Firmiter vero id adfirmare videtur *Firminus*, hisce verbis: *Summum igitur bonum hominis in sola religione est: nam cetera etiam, quæ putantur esse homini propria in ceteris quoque animalibus reperiuntur; cum enim suas voces propriis inter se notis discernunt atque dignoscunt; colloqui videntur g: alibi vero ad aves post hominem facultatem loquendi restringit: sed hæc, (explicuit in præcedentibus modum formandi sermonis:) ad hominem solum pertinet, aut ad*
aves

vel
bruta?

e. Scalig. Exerc. CCLIX. Sect. 9. circa fin. f.
Hist. animal. l. IV. c. IX. Conf. l. IIX. c. I.
ab init. g. Inst. Divin. l. III. De fals. sap.
c. X. ab init.

aves, in quibus acuminata, & vibrata certis motibus lingua, innumerabiles cantuum flexiones & sonorum varios modos exprimit *h.* Virum autem religione Clarissimum *i.*, quem, sibi in locis his proposuit finis, excusare potest: siquidem in priori removendum ei fuit, quidquid in homine, cum dignitate excellentiaque religiosi animi certare videbatur; nec in altero isto quidquam, ad commendationem Divini opificij faciens, omittendum: proinde de sermone brutorum, pauca ad rem ipsam magis, quam ad ea, quæ ab ipso dicta sunt, dicam. Scilicet, diffiteri nequit, esse in brutis quandam vocum diversitatem, prodique hanc, prout vel ira, vel amore, vel timore, vel alio aliquo passionum afficiuntur genere, ut hoc ipsum quotidie in domesticis animalibus observare possumus, exempla videntur apud Aristotelem *k* & Gassendum *l.* quamvis hic quoque ex sententia Epicuri, locutionem tribuat animalibus pariter

h. lib. De Opif. Dei c. x. p. 700. i. ita vocatur a Petrarca cit. Quenstedt. Dial. de vir. ill. Italie p. m. 350. k. Hist. anim. l. II. c. IX. l. II. de anima. c. IIX. l. Syntag. Phil. Epicur. part. II. Sect. III. c. XX. p. 131.

riter cum hominibus; licet non æque perfectam: nec & hoc negari potest: illarum vocum auditu, non solum ejusdem speciei moveri animalia, sed & diversæ; sic laborantis porci grunitus, idem ac unus, & in auxilium advocat reliquos, & incursum adcelerat canum. Verum, quemadmodum lacrimæ brutorum, de quibus Poetæ & recentiores alij *m*, verum justumque non faciunt fletum; ita nec hi sonorum modi veram efficiunt locutionem: non enim *signa* sunt *ad institutionem*, distinctarum rerum ac conceptuum; quod tamen in sermone adesse debet *n*: sed *effectus* tantum diversarum spirationum, a diversis orientium passionibus, sonusque est, ex aere & pulmonibus sponte extruso, & ad guttur, aliasve oris partes adliso: *naturaliter* quoddam animi pathema significans *o*. Prolixa hæc non indigent probatione, nemo enim *prius* negabit, ut spero, novit enim quisque proprio, ad majores probationes nunc non recurro, edoctus
 exem-

m. Deussing. & Straussius, vid. hujus ad illum Ep. II. p. 242. n. Albert. Mag. Logic. seu Tom. I. lib. I. periherm. Tract. II. c. I. p. 242. o Burs. Scient. nat. l. III. c. X. p. m. 274.

16 exemplo, mentis interpretem esse sermō-
nem *p*: nec sine rationis imperio ac di-
rectione; nec ubi illa vel abest, vel imma-
tura adest, efformari posse: cum ratio
sermonis veluti anima sit, quamquam hic
ab illa proxime non dependeat, nec min⁹
distincte considerari debent quam anima
& corpus *q*; multo minus *posterius*: si
ex situs membrorum notitia, cognitam
habuerit cordis ac pulmonum viciniam,
cogitaverit deinceps: quam facile ex his
aeris *expulsio*, eaque vel fortior, vel remif-
sior pro varietate motuum passionumque
in corde: (in proprio enim corpore, sen-
timus vehementiam passionis, immuta-
re ipsam respirationem, & gemitum, u-
bi ex passione interna oriuntur, compres-
sio, interiores partes lædit; agitantur e-
nim fortius ex contentione spiritus:) &
sonus, pro diversa organorum in diverso-
rum animalium corporibus, vel gravior
aut acutior, fieri possit. Ac de hoc tanto
minus dubitabit, si præterea respexerit
ad quorundam vocabulorum ortum ap-
ud homines, quæ Grammaticis *interje-*
ctiones adpellantur: experiatur tunc, ope
intelle-

*p. Cic. lib. 1. de leg. §. 38. q. Bac. de
Verulam. augment. Scient. lib. VI. c. 1.
p. 413. seq.*

Intellectus, certi quid sub ijs non intel-
ligi; sed saltem passionum, gaudij, do-
loris, tristitiæ &c. indicia esse; & sub
earum quoque connotatione ab audien-
tibus excipi: erumpere quoque ea, in
sonum vocalium & bivocalium potius,
quam consonantium: ut ingeniose non
minus quam copiose, de hac re differit
Lipsius r: concludit autem verbis Ar-
temidori: *litterarum quæ vocales, me-
tus ac turbellas significant s*; addit: *do-
lor in ijs prævalet, sicut in omni vita*.
Proinde voces brutorum, eandem ha-
bent *significandi vim*, cum nostris *ge-
mitibus* de veris loquor; (nam de fictis
ac hypocriticis aliud dicendum est, le-
gique potest Cicero *t*.) & *interjectioni-
bus*; scilicet *affectivam* quandam *u*, &
naturalem x.

XI. Ex dictis patet, non esse omni
modo impossibile, causas varietatis in
vocibus brutorum *y*, & ex ijs *affectio-
nes* (tam generali vocabulo *z* utendum,)

B

eorum

*r. Dial. de rect. pronunc. L. L. c. vi. p. m.
24. seq. s. lib. III. c. xxxiv. ut ipse il-
lum laudat. t. Or. xxx. de harusp. resp.
S. m. 38. 39. u. Alb. Mag. l. c. x. Gorop.
Bec. Hermetib. lib. i. p. 10. y. Senert. Physf.
l. vii. c. x. p. 632. z. Cic. lib. i. de invēt. S. m. 36.*

18 eorum scire. Si vero *Apollonius*, mali nominis *a* & mendacissimus *b* Philosophus, Pythagoræ æmulus summus *c*, cui Tyanæo cognomen fecit patria, credi voluerit: perfectam eis competere locutionem, qua sermocinarentur mutuo; eamque a se intelligi *d*: erat in eo, ut alias maxime, superbia majore inflatus, quam vera præditus scientia. Esse autem hoc ejusdem generis, cum reliquis, utpote suscitatio mortuæ puellæ *e*, &c. quæ in vita ejus *f* tradit *Philostratus*; ubi magna mendacia Homeri *g*, majoribus & plus quam in græcis fabulis *h*, mendacijs corrigit, quivis facile videt: quæ omnia primi vitæ ejus scriptores, alijque cum ipso apostolorum Christi æmuli, callide de eo sunt commenti, *i*; poste-

a. Quenstedt Dial. de Vir. Ill. Asiae p. m. 459. b. Scalig. Exerc. CCCVII. 29. c. Cl. Scheff. de Philos. Pythag. c. xv. p. 180. d. Cæli Rhodigin. lib. xvii. c. xiii. cit. Stelsan. in Dict. Histor. e. Baron. annual. Tom. I. ad an. Ch. LXIIX. num 30. seqq. f. lib. III. ut B. Gerbaro laudatur L. c. de resurrect. mort. §. 40. g. Lud. Viv. lib. v. de trad. disc. vid. Voss. de hist. Græc. lib. II. c. xv. p. 191. h. Scalig. loc. jam laudato

z; posterī religioſe credebant; ſequentibusque plures, Eccleſiæ inviſi, perſvadere conabantur: ut ex *iſtis Eunapium k*, Chriſtianiſ quoque inimicum *l*; ex *his vero Porphyrium* (ut quidam volunt *m*), nominem: quamquam non ſuſtineo, Philoſophum hunc *n*, tam craſſum arbitrari, ut ea quæ de Apollonio legebat credidiſſet, vel ſuo ſcripto, tantorum firmiſſet mendaciorum fidem; cum nec locum ejus adferant, qui id ipſum ei adſcribunt; nec id parum dubitationis adferat, quod non alium vitæ ejus ſcriptorem, præter *Damim o* & *Soterichum p*, adducunt auctores, ſi *Philoſtratum* excipias; hic autem, non ſolum vaniſſima illa, de ſuo Apollonio refert, ſed ad inducendam, mendacio veritatis quandam ſpeciem, hoc quoque comminiſcitur; videlicet: cives cujuſdam Indiæ urbis, Paraca dictæ, draconis, vel hepate vel corde com-

B 2

eſto,

i. legatur *Lactant. Inſtit. l. v. de juſtitia c. ii. & iii. k. Voff. loc. alleg. l. Hotting. Hiſt. Eccleſ. Sæc. vi. Sect. ii. p. 328. m. Sperling. Zool. c. ii. ad axiom. i. p. ii. n. videatur de eo Voff. de Hiſt. Græc. c. xvi. p. 197. ſeqq. o. Stelſan. in Dict. Hiſt. p. Voff. loc. cit p. 199.*

20 esto, omnium animalium voces mur-
muraque intelligere q: omnia pari cum
auctore ipso, fide digna sunt, nec ulla
vel defensione r, vel excusatione s,
commendari possunt.

XII. Ostendi itaque hactenus, quid
in se ponderis habet sententia hæc, de
sermone brutorum, & quantum ei ex-
perientia addit Apollonij: nihil præter-
ea moror exempla *lusciniæ*, *psittaci*,
corvi, &c. nullus enim adhuc negavit,
posse quædam animalia, præsertim no-
minatas aves, vocem imitari humanam
t; nec ullus unquam dixit, illas huma-
no sermone uti *naturaliter*, cum sonus
quem emittunt cantus solum dici possit,
non vero locutio u. Quare qui ista ad-
ducunt, sibi que x opponunt, non mi-
nus ignorationem produnt elenchi,
quam

q. Gorop. Bec. Hermath. l. 1. p. 5. & 10.
r. suscepta est Mich. Majero in symbo-
lis &c. vid. D. Thom. Bang. cæl. orient.
exercit. II. Q. IV. p. 117. s. adfert hanc
Naudæus vid. loc. cit. Bang. t. Scalig.
Exerc. CCXXXVII. Franz. Hist. anim. Sacr.
part. II. c. XIV. XVII. XXVI. &c. u. Au-
gust. lib. de Magistro cap. 1. conf. lib. II.
de ordine c. XIX. x. Sperling. Anthrop.
lib. I. c. VI. Q. I. p. 283.

quam alij in plerisque eorum recensendis, id committunt, quod alias bono historico vitio vertitur.

XIII. Relinquant itaque ut haecenus probavi, *homini soli, sermonem aut linguam*, in qua *tria ista* antea requisita, & quidquid ad eadem spectat, concurrunt; tum substantiæ illæ *intellectuales*, tum istæ quæ *materialis* solum sunt conditionis considerationisque. Sic expressis verbis nostris observamus, Deum non voluisse nominare, nec angelis sistere animalia, nec valebant ipsa, nomina proferre sua; proinde ad hominem adducebantur, a quo, suo quodcunque eorum vocatum nomine. Hoc nunc commodo & adæquato subjecto hic substrato ac posito; pergo ad *primum*, nempe facultatem loquendi, evolvendum: per *hanc* vero, non intelligo *facultatem eloquentis*, stricte sic dicti, quæ a Cicerone describitur: *ejus propria, fuse lateque dicendi y copia* 2; sed id, quod in homine primum principium locutionis est, & ad illam a *natura sua* institutum & ordinatum a; quam fa-

vel solus homo?
de quo affirmatur quasi sum,

succedit consideratio facultatis loquendi

B 3

culta-

y. in Oratore §. m. 113. 2. Orat. v. in Verr. 1. §. m. 10. a. Suarez Tom. II. Disp. XLIII. Sect. III. text. 2.

cultatem non habet hic vel ille, sed quivis hominum; estque hæc tam frequens *facultatis* acceptio, ut incertum sit, an communio ejus & latitudo, frequentiam usus, apud idoneos auctores, maxime Philosophos vincat, sic idem ille: *Enim ratio, qua una præstamus belluis, certe est communis, doctrina differens, discendi quidem facultate par b:* apud græcos, idem valet *δύναμις c*, & latinos, vocabulum *potentiæ*, ita tamen, ut hoc strictius, *facultatis*, ut latius, agnoscens *d*.

quæ est
a Deo

XIV. Ceterum, quum facultatem loquendi hanc, *nec a se ipso habuerit Adam, nec ejus posteris; quamvis omnibus a natura insit; oportet principaliorem ejus investigare causam:* nullam autem præter ipsum *Deum* invenire possumus, is enim per creationem, & admirandam hominis, organorumque formationem, inspirationem que vitæ *e*; sine quibus nullus tam nobilis fieri potest actus; nec non per omnipotentem universalemque influxum, cujus beneficio & nos

b. lib. I. de legibus S. m. 30. c. Arist. II. de anima. c. II. seqq. Sc. d. Cic. lib. II. de invent. S. m. 169. conf. ibid. S. 24. e. Gen. II. 7.

& nos generamur, creamurque *f*, vivimus, movemur & sumus *g*, hoc inæstimabile donum communicavit, & conservavit semper. Sed nec minus, singularis facundiæ donum, ei acceptum referendum, ut in hac re notabile in primis est exemplum Mosis, cui, cum istius defectu alijsque naturæ impedimentis se excusare, legatique muneri subducere vellet, supplicibus hisce verbis: *Obsecro Domine, non eloquens sed impedito ore & impedita lingua sum h*: respondit Deus; *quis fecit os homini?* quod de facultate loquendi intelligendum *i*, *nonne ego Jehovah?* ego autem adero *ori tuo*, hoc est reddam te facundum & disertum *k*. Estque hoc ipsum tam manifestæ veritatis, ut supervacuum omnino sit, plura de eo, vel dicta vel exempla cumulare, quæ tamen passim *l* reperiuntur

B 4

periu

f. Psal. xxcix, 48. conf. B. Jac. Mart. Part. Theol. Disp. vi. S. 9. 10. g. Act. xvii. 28. h. legatur Exodi iv, 11. 12. 13. 14. 15. i. Interpret. Vatablo & Etymologico triling. edit. Lugd. 1607. p. 429. cit. Lang. in Polyantb. p. 797. k. Vatabl. Bibl. Norimb. conf. D. D. Ters. in b, l. p. 59. seqq. l. Matth. x. 20. Luc. i. 70. Act. ii. 1. Cor. xii. 3.

periuntur. Quod autem dixi omnibus
a natura inesse hanc facultatem, id non
 difficulter probatur, quia *naturalis* est
 homini, cum ratione *ordinis*, quia non
 est *supernaturalis m*; tum *possessionis*,
 sicut omnia ea, quæ sine disciplina &
 studio insunt *n*; ac ratione modi ad-
 quirendi opponuntur *ijs*, quæ industria
 comparantur, & ad habitum pertinent;
o vel extrinsecus indita sunt *p*. Omne
 enim quod ad sermonem requiritur, su-
 premum Numen, benigniorque natura
 dederunt: nec ullum aliquod deest ho-
 mini, per quod illum fieri necessum est:
sunt enim illa dona natura, ut loquitur
Crassus q, quæ certe cum ipso homine
nascuntur, *linguæ solutio*, *vocis sonus*,
latera, *vires*, *conformatio quedam*, &
figura totius oris & corporis: Verum quo-
 modo hæc facultas per superveniens ex-
 ercitiū proximius ad actum loquendi
 ordinatur, consequens est tractatio.

& ipse
 us exer-
 citij

XV. Datam hanc à Deo facultatem
 loquendi non absque usu ac ulteriore
 activitate permittit quiescere, jam ean-
 dem,

m. Suarez. Disp. XLIII. Sect. IV. t. 3. n.
Arist. Hist. animal. l. IV. c. IX. o. Cic.
lib. I. de invent. §. 35. p. Suarez. loc.
cit. q. Cic. lib. I. de Orat. §. m. 114.

dem per naturam, congenitamque possi-
dens homo, sed in actum deducit, unde fit
sermo, proinde recte constituitur hujus
efficiens, prout istius *subjectum* est; i-
 ipsa etiam loquela, hanc *ei* denominati-
 onem dat, quod loqui dicitur, quare &
 ei potius adscribenda quam *subjecto*, cui
 vis ista potentiaque loquendi, ratione
principij moventis competit, *animam* in-
 telligo; *cum* quod ille habet id omne,
 quod ad locutionem requiritur, tam
 principaliter quam ratione instrumento-
 rum, *hoc* illud solum; *tum* quod non ni-
 si in illo perspicuam observare possumus
 modi rationem, ut postea videbimus.
 Quæ autem primaria ac præcipua sunt,
 quæ in homine huic actioni inserviunt
 optime novit David, dum hisce verbis vo-
 tum suum Deo facit: *predicabunt labia*
mea, cum cantavero tibi, & anima mea,
quam redemisti, insuper lingua mea to-
to die loquetur justitiam tuam r; est
in nobis ipsa mens nostra, qua sapimus
qua providemus, qua hæc ipsa agimus
ac dicimus s; ipsi totius animi & cor-
poris regnum a natura tributum est t,

ejusque
 I. Effi-
 cientis.

ratione
 principis
 moventis,

B 5

dicen-

r. *Psalm. LXXI. 23. 24. s. Cic. Orat.*
XXXIIX. quæ est pro Milone S. m. 84. r.
Tusc. Quæst. lib. III. S. II.

dicente Cicerone. De organis vero istis eorumque usu prolixè & passim tradunt Philosophi: *Aristoteles* quod varijs in locis *u*: multisque verbis, alias tradit, id breviter in hunc modum effert: *vocales igitur litteræ, a voce & guttore, consonantes lingua & labris perficiuntur, quibus litteris omnem locutionem perfici, nulli dubium est x*: unde illis in linguis, quarum usum nunc soli servant docti, quo quælibet littera formatur organo, pluribusve velut obstetricibus educitur, observatum esse reperimus, quæ observatio, litterarum istarum, quæ hebræum constituunt sermonem, in quinque classes ordinationis, occasionem dedit sola, rationemque monstrat exactam; quamquam non ita in reliquis usitata, interim nec omnino est relicta; ut in græcorum latinorumque litteris, veræ earum pronuntiatio- nis fundamentum, ex antiquis Grammaticis *hac ratione*, non sit difficile ostendere, sit licet, ut instituti ratio monet, hic alienum, cui sufficere existimo, si ad alios *y* ejus rei cupidus remittatur,

u. De part. Animal. lib. II. c. XVI. XVII. lib. III. c. I. &c. x. Hist. animal. l. IV. c. IX. y. vid. pecul. Tract. de pronunc.

tur, monstrenturque hic in communi
 principialium organorum officia; cetero-
 rum quæ modo non ita conspicuo in-
 strumenti rationem habent, omitto;
 quin & alibi z explicata videri possunt.
 Ostendit autem in eo principem *lingua* Lingua
 actionem, quando vocem vel sonum
 fingit, terminat & articulatur, aut potius
 in articulos dispescit, sonosque vocis
 distinctos & pressos efficit, dum elisum
 aera ad palatum vel alias partes oris com-
 pellit, dentesque protrudit a; proinde
 non mirum, si quando hæc vel obliga-
 ta aliquo modo b vel alias læsa fuerit,
 impediatur sermo, & quosdam abscissis
 linguis, nihilominus recte & bene locu-
 tos fuisse c, vel verum non est, vel ex-
 traordinarium, ne dicam præternatu-
 rale & miraculosum fuit. Sic etiam o-
 ris cavitatem, sono efficiendo aptam, suo
& labi-
orum,

B 6

am

ling. Græc. insert. Scapul. dictionar. Lips.
in toto de pronunc. ling. latin. post cap.
v. & sub finem, ex Capell. Terentiano &
Victorino. z. Sennert. Phys. l. IIX. c. II.
circa finem &c. a. Hippoc. lib. de carn.
post. med. Cic. lib. II. de nat. Deor. S.
149. b. Marc. VII. 35. Justin. Histor. l.
XIII. c. Joannes Volsius. Lection. me-
morabil. Tom. I. p. 334.

ambitu moliuntur *labia*, sonum præterea exiturum, antea vero modulatum, reddunt clarum, imo omnem in quibusdam litteris faciunt, ut in *b. f. m. p.* dum celeri impetu reclusa diductave, vel mutuo aut ad dentes compressa, fortio-rem aut leniorem vel quasi reflexum dant spiritui motum, ex quo sonus fit *d.*

nec
non in-
terio-
rum as-
tios-
num,

XVI. Sed hi, in his organis motus, adeo sunt manifesti, ut non negari possint, proinde nec de ijs multum disquiri opus est, sed ad *interiores quasdam circa sermonem actiones* respiciendum; quas hac ratione explicari posse existimo: primum omnium constat, musculosa constare carne, illa ipsa organa, præterea quoque esse *musculis* eorum infixam, ingenitamque facultatem quandam, se ipsos contrahendi *movendique* quemadmodum totum *moveri* potest corpus, quia animatum est: ut communis quoque est sententia Philosophorum *e* ac Theologorum *f*: attamen

vix

d. conferatur Lipsius Loc. cit. c. XII. Et ceteri ibi ad calcem c. ut ex multis nominem ipsum Scaliger. Exerc. CCXXC. sect. 2. CCCVII. 29. Et Et. f. vide quos laudat B. Jac. Mart. Part. Theol. Disp. VI. §. 68. 112. Et ipsum ibid.

vix unquam moventur, nisi adcepto superne mandato, ideoque ut sit iste motus arbitrarius, & ad variarum vocum formationem aptus, requiritur imperium *facultatis directricis*; hoc facultati musculos incolenti contractionis (nam relaxatio ex voluntariæ contractionis suspensione & non continuatione, vel ex oppositi muscoli attractione, *sponte fit*;) *motum* injungit, influitque in musculos ad modum spiritalis cujusdam entitatis, in cujus productione & per nervorum longitudinem; veluti radiorum transmissione, juxta *intellectus modos*, quos exprimere facultas ista directrix conatur; consistit formalis ratio, in imperij istius ad organa delatione: qui actus repetitus, non minus istis membris ingenerat facilitatem quandam exprimendarum vocum, secundum habitum, solum hic in potentia dirigente spectatum, quam scriptorius actus manibus, quo *exemplo* suam eloquentiam declarat *Psaltes g.* Et quia nervi isti a *cerebro* derivantur, ab eo etiam, tanquam facultatum rationalium sede, solioque in quo primum publicetur mandatum istud; rationabilis ille proveniat motus, ad

ad quem modo *solum* directorio concurrerit, spiritualis illa essentia, quam ab essentia *spiritum*, & ut a ceteris officio distinguitur, *animalem* dicimus, ejusque in hoc negotio officium verba *Scaligeri* paullo mutata vel solum adplicata explicant: *spiritus est administer potestatis animæ ad loquendum, & mediastinus membrorum ad actionem animi recipiendam* *h*: quibus observatis videre possumus, musculum optime instrumenti motus nomen mereri *i*, iuno causæ *k*; quia ipse animatus est, non vero benefatis dici: vim motivam, defluere in illum a cerebro, per spiritus *ut instrumenta* *l*; siquidem incommodum hoc ipsum est & ratione animæ, quia si opus ei esset spiritibus, *ut instrumentis* ad movendum, etiam ad eos movendos opus ei erit instrumento alio *m*: & ratione musculorum, quomodo enim vel influxu suo in longitudinem extenderent, regressuve inflecterent vel contraherent membra ista, spiritus hi *n*? si istis ipsis

- h. Exerc. ccxxc. Sect. 2. i. Sennert Phys. l. VII. c. IIX. p. 604. k. Scalig. Exerc. cccxxxix. Sect. 1. l. Cartes. de hom. §. 25. Sc. m. Scalig. Exerc. laud. sect. 2. n. Kyper. Coll. Med. Diss. VII. §. 16.*

plis non inesset vis quædam motiva 6;
 sunt tamen spiritus *requisita* motus (for-
 te & eadem sententia omnibus, qui de
 influenza spirituum loquuntur:) quia
 vim animæ (dirigentis) per universum
 corpus fusi, etiam ad ista organa defe-
 runt p; quia nobilitas cælestis atque
 divina animæ haud potest cum re bruta
 id est corpore conjungi, nisi media in-
 tercesset natura quædam q.

XVII. Imperium autem omne, mo-
 tumque istum rationabilem de *cerebro*
 oriri dixi, quem in toto dirigit corpore,
 unde dominus mentis ac custos dicitur
 r, quia in eo fiunt animæ officia s. Ve-
 rum sicut immediate ad nobilissimam il-
 lam loquendi actionem (hæc quippe sola
 nunc consideratur) absque ministerio
 spirituum, non concurrit, ita *nec inde-*
pendente imperio se ad illam habet, nec
 in uno aliquo hanc observare possumus
 dependentiam, quamvis a corde solo sit
 petenda, *hoc enim ut alias principatum*
 tenet

ab intel-
 lectu &
 volun-
 tate de-
 penden-
 tium

o. *idem Disp. Physic-med. vii. §. 21. num.*
 7. p. *Conf. Scalig. loc. allegatis & quæ*
ex alijs habet Sperling. Anthropol. lib. ii.
c. xi. Q. 2. q. Scal. Exerc. cccvii. Sect. 13.
 r. *Hippocr. Epist. de nat. hom. s. Idem de*
insomn. conf. lib. de sacr. morb.

tenet corporis *t*; ita & eundem in cerebrum & loquelam sibi reservavit; idque suffragio dicti, usu proverbiali a Christo propositi *u*, & communiori nunc recepti *x*: *ex abundantia cordis os loquitur*; Etiam si non incommode vocabulum *cordis*, hoc loco sumi possit, pro anima *y*, vel animo *z* hominis, hoc est pro omnibus facultatibus, sive mentis sint, sive voluntatis *a*; vel specialius pro intelligentiæ sede *b*: nam Hebræi commune habent mentis ac cordis vocabulum *c*: attamen minus necessaria in hoc dicto videtur esse hæc acceptio, cum optime propria salvari possit; idque ratione & instrumenti interioris; cor enim materiam cerebro conficiendis spiritibus aptam communicat *d*, & moventis principij, cum in genere fons sit omnis motus vitalis cor, quo consequenter omnes homi-

t. Kyper. Diss. Physic-med. v. u. Matt. xii. 34. Luc. vi. 45. x. Grubbs pen. proverb. in der. mun. y. Psal. xxxiii. 15. conf. Hacksp. Not. Philol. part. II. p. 151. z. Rom. x. 10. B. Gerb. L. c. de justif. §. 74. a Hackspan. Not. Philol. part. III. ad Marc. vii. 21. b: D. D. Tersf. in Gen. xxxi. 20. c: D. Hutter. in explicatione lib. conc. art. III. p. 349. d: Kyp. Diss. Physic-med. vi. §. 3.

hominis motus continentur e; tum specialiter, ratione motus voluntarii, qui a voluntate oritur: & hæc videtur in corde ratione instinctus, (prout quando cum electione est f, in cerebro) tamquam in subjecto inhæsionis collocari debere. Ista enim animæ humanæ facultas, prout pluribus actibus communis, unico verò sola producendo insufficientis est, ita motum organorum locutionis, secundum intellectus modos peragendum, dirigenti, ut causæ particulari, illum adjungit modum, a quo motus iste, ut omnis alius a voluntate dependens actus, voluntarius dicitur ac liber; ut ut, ipsa sermonis facultas executiva, respectu voluntatis non amplius sit libera. Quare satis commode dici potest, *cerebrum*, respectu imperij locutionem promoventis, organum *manifestativum*, in eo enim spiritus, calore excedente præditus temperatur, functionique aptus redditur; nec non secundum facultatis directoris ibi residentis arbitrium, cujus vehiculum est, in organa defluit g: cor

C

autem

e. B. Jac. Mart. Part. Theol. Disp. vi.
 §. 91. f. Scalig. Exerc. CCCXXXIX. I. §
 CCCVII. 25. g. Kyper. Disp. Physico-med.
 vi. §. 18.

autem, organum istius *originarium*, cujus influxu & conspiratione, functiones istæ in cerebro perficiuntur: *voluntas* enim, influit prius ad locutionis actum, jam exercendum, antea vero specificatum, (ut ita loquar): interim immediate se solum habet ad *intellectum*, sine quo nunquam est *h*, hunc secum trahit & ad collaborandum invitat, idque per simplicem consensum, nexum vel ordinem, cum quo conjuncta, imperat statim *facultati executivæ*, dum hanc interventu spirituum, quibus ad suæ intentionis expletionem utitur *i*: adeoque non immediate suscitatur, ad fungendum officium, hoc est, ad contrahendum &c. musculum, quæ non segniter idipsum exlequitur, nec diverso ab eo quem intendit directrix facultas, modo. Ex eo, pravæ quoque actionum causam voluntati, assensionem & propriam cujusque electionem, originemque *cordi* adscribit *Spiritus Sanctus k*, tamquam sedi facultatis, cui imperium (quamquam minus proprie ita dictum) vel politicum, vel

h. Scalig. Exerc. LXXVI. 2. vide apud eundem loca citata ex Aristotele. i. Scal. loc. iam laudato k. Tob. IV. 6. Es. LXV. 12. Gen. VI. 5. IIX. 21. Marc. VII. 21. 22. 23. &c.

vel herile ac plenum, in omnes alias, exercitium executionemq; actuum promoventes, est concreditum l: ut quanto plenior esset consensus noster, propositumque firmiter, tanto gravior foret nostra culpa, ex utroque autem justissimæ Dei iræ, illustrius haberemus documentum; & satisfactionis Filij magis redderetur conspicua dignitas ac excellentia, magisque deprædicaretur divina erga poenitentes misericordia bonitasque.

XVIII. Videantur forsitan hæc ipsa prolixius, quam res locuste postulent; dicta esse, sed facile me excusabit eorum necessitas, cum elegantem illam quaestionem

ac de
niquè
usus

C 2

stionem

l. seq. traditur hæc distinctio ab Aristotele lib. 1. Polit. c. III. explicaturque fusius ab Heinsio in paraphrasip. m. 32. uterque menti sive intellectui civile istud adscribit, sed quo sensu, videatur Suarez Tom. 1. Metaph. Disp. XIX. Sect. VI. in primis t. IIX. utrumque a. imperium voluntati in ceteras facultates, respective, vindicatur ab eodem l. c. Sect. V. t. XI. seqq. Scalig. Exerc. CCCVII. 25. Hornei. Ethic. lib. II. c. III. n. 1. 2. 4. 7. seqq. c. IV. n. 4. 5. 6. 7. confer Theologos l. c. de lib. arbit.

an sit
natura-
lis ille?

tionem: *An certa quaedam lingua, ita homini sit innata, ut si non usu addisceret maternam, illa naturali loqueretur m?* alias feliciter expedire nequeamus in qua hoc solum nunc specto, quod subjectum linguæ post lapsum respicit, & an ratione ejus sit possibile; cetera quæ in ejus explicatione occurrunt, utpote, de Adamo, an sit intelligenda; & qua ratione nomina rerum naturalia dicenda? progressui reservo, cum ex verbis nostris Mosaicis, *immediate* fluant. In primis observandum est, non hic de potentia vel facultate loquendi quæri, sed de duobus istis, illi in quacunque lingua superadditis. Hominem autem recens natum, seclusumque ab omni consortio humano & loquelæ usu, vel inter mutos educatum, cum annis tandem, certæ alicujus linguæ exercitium acquirere, impossibile esse existimo: siquidem pendet hoc ex facultate intellectiva, prout hæc, adcedente & movente voluntate, novit per facultatem dirigentem, executivæ operati, (ut nunc idipsum explicatum est,) id-

quod
nega =
tur,

m. in hunc modum statum controversie format Besold. Discurs Philolog. de ling. ortu &c. §. 12. p. 38.

que non nisi per modorum quorundam
 expressionem, exprimere autem illos fat-
 agit homo, prout possumus, & conce-
 ptum pandere, quo nunc anima est af-
 fecta *n*; & audientem in ejus notitiam
 deducere, unde enascuntur voces, talis
 autem in his est processus: *res* speciem
 suam generat in animo, & *intellectus*
 specie illa informatus, instituit *vocem*,
 unde passio animæ, species est rei, &
 vox significans ad institutionem intel-
 lectus, sic formati, dicit notam passio-
 nis quæ est in anima, & eadem ipsa vox
 instituta, efficitur *signum* & similitudo
 rei, in eo qui audit, unde quod est no-
 ta passionis in ore dicentis, est signum
 & similitudo rei in aure audientis, sic
 ergo voces sunt notæ earum passionum,
 quæ sunt in anima *o*. Quamvis autem
 per species quas res in intellectu gene-
 ravit, rem habuerit cognitam, iste par-
 vulus, non potest tamen, de hac re,
 communicare alteri conceptum, quia
 ipse nescit modos istos, vel voces, qui-
 bus alij eundem manifestant, & in rei
 C 3 istius

ex ad
 discens
 di mos
 do

*n. ut ex Platone loquitur Alb. Magn.
 log. seu Tom. 1. de periberm. l. 1. Tract. II.
 c. 1. p. 242. o. fusius hac ipsa explicat D.
 Albert. l. c. p. 241.*

istius notitiam deducere solent alios, vel ipsi deduci possunt. Sic si a nobis cuiusdam nomen quærat, quod omnimodo incognitum, quamquam persona ipsa notissima nobis esset, id tamen proferre non possumus, sed ab externo habitu quocunque describere illum incipimus, quod etiam surdi faciunt rem aliquam significaturi, gestibus animi sensa demonstrant *p.* Quod etiam in puero quem ut exemplum hujus rei subposui, fieri observamus, nec ullam vocem significativam proferat, quia nullam audivit *q.* Experimur præterea hoc ipsum in nobis dum infantes adhuc sumus, quod per *auditum* excipiamus *voces & sonos*, eorumque *significationes ex alijs signis* dijudicemus *r;* quod ipsum quomodo fit, *Augustinus*, ita suo monstravit exem-

qui ins
servit
auditus,

*p. August. libr. de Magistr. c. III. q. Conf. qui laudantur Besoldo. l. cit. p. 39. r. August. lib. de magistr. c. III. §. x. circa fin. Sc. confer Arist. Problem scilicet XI. quest. XXIII. item, scrutin ingeni-
orum Huarti Hispani interprete Escacio. Dobreborano c. XI. p. 291. quo refutat se ipse, absurditatemque hypothesis ostendit, quarum in toto c. VII. in primis p. m. 181. 185. subponit.*

exemplo, ut nemo melius, ita enim ille
 s: Nonne ab infantia huc pergens, veni
 in pueritiam, vel potius ipsa in me ve-
 nit, & successit infantia? Nec discessit
 illa, quo enim abiit? Et tamen ita non
 erat. Non enim eram infans, qui non
 farer, sed jam puer loquens eram, &
 memini hoc, & unde loqui didicerim,
 post adverti. Non enim docebant me
 majores homines, præbentes mihi verba,
 certo aliquo ordine doctrinæ, sicut pau-
 lo post litteras: Sed ego ipse, mente quam
 dedisti mihi Deus meus, cum gemitibus
 & vocibus varijsque membrorum motibus,
 edere vellem sensa cordis mei, ut volun-
 tati pareretur, nec valerem quæ volebam
 omnia, nec quibus volebam omnibus pren-
 sabam memoria, cum ipsi appellabant rem
 aliquam, & cum secundum eam vocem,
 corpus ad aliquid movebant, videbam &
 tenebam hoc ab eis vocari rem illam,
 quod sonabant, cum eam vellent ostende-
 re. Hoc autem eos velle ex motu corpo-
 ris aperiebatur, tamquam verbis natura-
 libus omnium gentium, quæ fiunt vultu
 & nutu oculorum, ceterorumque mem-
 brorum actu, & sonitu vocis indicante

C 4

affe-

s. lib. i. confess. c. iix. Tom. i. p. 68.
 edit. Eras.

affectionem animi, in petendis, habendis, reijciendis, fugiendisve rebus. Ita verba in varijs sententijs, locis suis posita, & crebro audita, quarum rerum signa essent paulatim colligebam, measque jam voluntates edomito in eis signis ore, per hæc enunciabam. Sic in his inter quos eram voluntatum enunciandarum signa communicavi, & vitæ humane procellosam societatem altius ingressus sum, pendens ex parentum auctoritate, natuque majorum hominum. Hæc verba, quamvis prolixiora sint, tamen tanto libentius ea adscribere volui, quanto certius scio, neminem vel meliora adferre posse, vel de se puero ea negare velle, quæ de sua pueritia tantus vir non dubitavit commemorare.

XIX. Hoc ipsum quoque, communis addiscendi modus verum esse probat, nec nisi sensu *auditus*, voces sciri posse hæctenus creditum est. Singulare proinde est, quod de *Nobili quodam Hispano* scribitur, qui a nativitate tam surdus fuisse perhibetur, ut ne intensissimum quidem sonum percipere posset, auditu enim

raro
visus

t. refert Historiam Kenelm. Digb. in Demonstr. immort. anim. tract. i. de nat. corpor. c. XXIX. num. IIX. p. 324. seqq.

nim orbatus, in eo ut in alijs usus lin-
 guæ suspendebatur, nec opera Medico-
 rum ad minimum juvari potuit, despe-
 ratum proinde iudicabant omnes, ta-
 men tandemque Sacerdos quidam, usum
 linguæ ipsi dare tentavit, nec minus vi-
 debatur temerarius ausus, quam felicem
 postea eventum esse, omnes cernebant.
 Arte enim & labore ejus post paucos an-
 nos, factum est, quod nobilis iste ju-
 venis, non modo distincte aliorum per-
 cipere voces: sed & conveniens redde-
 re responsum potuit; idque (pensanti-
 bus Deo & natura damnum defectum-
 que unius membri, vel sensus, vigore pol-
 lentiaque alterius *u.*) *beneficio visus*,
 excipiente illo, motum partium oris,
 in vocibus formandis, dijudicavit po-
 stea intellectus, quam protulit alter vo-
 cem, ita ut ne minimus requirebatur
 sonus ab eo, ut illam perciperet, modo
 ejus absentiam, supplebat lumen, sine
 quo quæ alter loquebatur, scire non va-
 luit. Verum, ut ut hæc ita se habere pos-
 sint, potior tamen in hac re *auditus* est,
 quantum autem *visus* facit quamque pos-
 sibile

C 5

sibile

*u. Exempl. vid. in Hist. rer. Svec. D. D.
 Loccenij in vita Ol. Skottk. circa finem
 p. 64. seqq. &c.*

sibile hoc sit, optime judicare possunt illi, qui librum, in quo artificium suum Hispano idiomate detexit Sacerdos ille, legerant, cum vix dicere possim, hæc a Digbæo ad firmandam suam de auditu hypothesin, conficta esse.

XX. Cum autem utrumque addiscendi medium, in *pueris* istis, qui a *Psammeticho* Ægyptiorum Rege, Pastori cui-dam tradebantur in deserta casa reservandi, educandique, iisque interdicebatur auditu alicujus vocis, desideretur, proinde quod illi, exacto bimatus spatio, *Phrygum lingua panem* poscerent, voce quæ illis æque ac Phrygibus esset significativa *x*, eundemque conceptum repræsentativa, non ego primus, fabulosum arbitror; ex illa ratione, quam modo dedi, idque eo facilius, quo *Herodotus* ipse, a quo hoc memoriæ litterisque proditum est, expressius fatetur sibi hujus rei auctores fuisse *Sacerdotes* Vulcani, qui *Memphi* erant, nobisque incredendis hisce illam reliquit libertatem, quam ipse in scribendo, absque verorum delectu usurpavit, *hæc quidem* inquit, *sunt ab Ægyptijs relata sunt, quæ cuicunque credibilia videntur, is eis utatur;*
Mibi

*Mibi autem in omni sermone sive narra-
tione constitutum est ea scribere, quæ au-
ditu cognovi y. Qua ratione & ipse a-
pud cordatos excusatur z, defenditur-
que a contra eos, quibus sæpe erat fide
sublesta b; Ego omni curiosa disqui-
sitione defungor, quam alij instituunt,
quærentes: an excapris pueri vocem il-
lam didicerint c? crediderint ne ex vo-
cis istius prolatione Ægyptij sermonem
esse homini a natura datum d? vel an
hanc excogitantes fabellam aliam ac ve-
ram respexerint historiam, scilicet: pri-
mam mundi infantiam, ea usam fuisse
lingua, in qua panis *bec* nominabatur e?*

XXI. Missam nunc facio ulteriorem
causæ efficientis in sermone considerati-
onem, & ad ceteras in ea causas progredior,
quæ quanto minus habent in se dif-

C 6

ficul-

y. *Ibid. lib. II. n. LX. z. conf. Voss. de
Hist. Græc. lib. I. c. III. p. 15. a. Legatur
Apolog. Henr. Steph. pro Herodot. b. e-
numerat hos Hilpert. Disq. de Præ-A-
dam. c. IV. §. 6. p. 198. seq. c. Alsted,
Encyclop. l. XIII. Phys. part. VI. c. VII.
reg. 8. p. 765. d. Gorop. Becan. Orig.
Antwerp. præfat. ad Reg. Hisp. Philipp.
XI. post med. ibid. lib. V. Indoscytic. p.
551. seq. e. Idem locis citatis.*

2. mater
 riz ser-
 monis,
 circa
 quam

ficul-tatis, & in verbis nostris explicandis utilitatis parum, tanto brevius expedire easdem hac vice possum. *Objective* autem ad sermonis productionem facit omnis res, quæ ab intellectu humano concipi potest, proinde versatur sermo circa eas tamquam *significabilia*, circa modos autem quibus conceptum de illis exprimere conamur, ut signa *f.* *Constitutivo* tamen modo ad sermonem concurrunt alia remote, alia vero proximius. Verum ut in principijs constituentibus nullum latius est quam *aër*; jta nec remotius aliud aliquod ad sermonem facit, *ipse enim nobiscum videt, nobiscum audit, nobiscum sonat, nihil enim eorum sine eo fieri potest*, ut loquitur Cicero *g*: nec tamen in actionibus istis eodem modo se habet aer; in sermone enim non tantum ut medium excipiens requiritur, quo officio in visu fungitur, sed etiam ut tale quid, ex quo ipse *sonus* fiat *h*: quem quoque edit dum in collisione,
 mutua-

f. Conf. August. lib. de Magistro, per totum fere, Albert. Magn. in Loc. ad Thes. xlii. cit. & ipsam Thesin. g. l. ii. de nat. Deorum. §. m. 83. h. Scnnert. Physic. lib. vii. c. iii: p. 574. seq. Arist. Problemat. Sect. xi. quest. 6.

mutuave percussione corporum solidorum, concavorum læviumque *i*, agitur vel rumpitur, sic e pulmonibus confestim attractus erumpit & quia glottide liberior impeditur exspiratio, laceratur, adeoque *strepitum* facit, eumque prout majore vel minore vehementia expellitur varium, qui *sonus* ad interioris oris partes per organa adlatus articulatusque, ut supra indigitatum est, variarum *litterarum* efficit *sonum*: ex his sonorum modis componuntur *syllabæ* quæ proxime constituunt *verba*, hæc vero *sermonem*. Dicuntur autem voces istæ verba, (frustra attenduntur hic definitiones Grammaticorum) præcipue respectu *materialis*, quod in ijs est ipse sonus articulatus, qui quoniam aures *verberat*, ita dici meretur, unde *verba sonantia* *k*, & *servus*: *bona verba queso* *l*, cum tamen senex multa nomina dixisset: quatenus autem adcedentibus intellectu & institutione, *animo* voces *noscendæ* sunt, *nomina*

3. 78^a
formas
lis

i. *Arist.* lib. II. de anim. c. IIX. *Probl. sect.*
XI. Q. 7. 8. Sc. k. *Cicer.* de partit. *Orat.* §. 53. l. *Terent.* *Andr. Act.* I. Sc. II.

ptas, & voce efferendas *m*, quæque complexione certa ordinatæ formalem rationem sermonis habent *n*. Existis autem constare sermonem nulli dubium est, cum nulla sit locutio, absque sono articulato, & proinde alij modi manifestatiōnis, conceptuum, qui absque illo sunt, non mereri nomen veri sermonis, præcipue humani, arbitror, interim non nego, rem aliam *vehiculum* posse fieri cogitationum, de homine in hominem, modo scindi queat, in differentias, explicandæ notionum varietati aptas, perceptibilesque sensui *o*, assumpta quoque sit *velex congruo*, ut *hieroglyphica*, quibus usi primum sunt Ægyptii *p*, vel (ut

Goro-

m. conferatur Aug. lib. de Magist. c. iv. & v. Alb. Magn. lib. i. periherm. tract. ii. c. i. cum Alsted. Encyclop. Phys. part. vi. c. vii. Reg. 8. n. conf. quæ. Stob. Serm. LXXIX. p. 470. Albert. l. c. c. ii. p. 243. & lib. de predicabil. tract. i cap. v. p. 6. & 7. o. Baco Verulam de augment. scient. vi. c. i. p. 414. p. Tacit. Annal. lib. xi c. xiv prodidit quoque Horapollo Niliacus, gloria nulli veterum doctissimorum Grammaticorum secundus, (teste Suida) Ægyptio sermone, sacras ejusdemmodi sculpturas, Philippus quidam græco, latinoque

Goropio placet) Phryges q, iisque sen-
 sa animi significabant, haud aliter quam
 nos adhuc *gestibus*, qui sunt ut hiero-
 glyphica transitoria, & veluti verba
 prolata volant, scripta manent, ita & *his*
 expressa signa transeunt, illis vero scul-
 pta, depicta & incisa durant r: utrin-
 que tamen aliquid cum re signata subest
 similitudinis, ut ex congruo significare
 dici possint, distinguique ab ijs quæ ad
placitum solum & ex instituto hoc est
 absque fundamento, aliquid indicant:
 qualia sunt *litterarum elementa*, quæ
 solum consuetudine, tamquam tacito re-
 cepta sunt pacto, & omnis fere gens nunc
 habet, quamvis non eadem s; nec ab
 æterno t. Peperitque illa, ratio hæc, ut
 notatis

postea plures, edidit illas Hæschelius An
 MDVC. *Et in Notis ad lib. 1. p. m. 168. ex*
Diodoro Siculo, Plinio, Plutarcho & a-
lijs, Ægyptijs vendicavit, idem fecit
Gyrald. Dialog. de Hist. Poet. Tom. II.
p. m. 13. Alsted. Encyclopæd. lib. xxlv.
sect. xiv. p. 2324. & Sect. xvi. Reg. 1. q.
in suis Hieroglyphicis lib. II. p. 28. seq. &
i. Baco de Verulamio l. cit. p. 416. con-
fer Goropij librum jam laudatum Sc. 5.
Gyrald. loc. cit. p. 5. & 6. Sc. t. quod
contr. Plinium & alios ex Judæis pluribus

notatis sic oris ac linguæ sonis omnibus, atque discretis, eorum ut absentium, verba legeremus, quos præsentis audire, nec possumus *u*, nec volumus *x*. Essentque tacitæ, tenues & obscuræ voluntatis notæ *y*. *Nec non characteres reales* qui nec verba nec litteras sed res & notiones exprimunt, in usu tamen sunt, apud gentes, quæ regnum Chinense, ceterasque provincias ultimi orientis, incolunt, qui quamquam linguis discrepantes sunt, sedibusque disjuncti, hujusmodi tamen characteribus consentientes, eorumque communiõne junguntur; scriptis enim ijs, non solum ea quæ volunt, communicant, sed integros conficiunt libros, quos quisque bene, patria lingua legere & reddere potest *z*.

& 4.
finis

XXII. Ultimum jam in sermone considerandum, quod tamen ratione dignitatis

tradit D. Thom. Bang. cæl. orientis exerc. 1. Q. 1. & alibi Sc. u. Aug. lib. II. de ordin. c. XII. conf. quæ ex alijs adducit Stobæus Serm. LXXIX. p. 468. seqq. x. ob quinque causas, quæ sub alio relationis termino huc referri possunt ex Cl. Scheff. lib. de stylo. c. 1. n. 2. y. Cic. lib. II. de invent. §. 141. z. legatur de hac re Bac. de verulam. l. cit. p. 415.

tatis & intentionis, primum est, scilicet finis ejus. Eum autem Augustini verbis explicabo: *Namque illud, inquit, quod in nobis est rationale, id est, quod ratione utitur, & rationabilia vel facit vel sequitur, quia naturali quodam vinculo, in eorum societate adstringebatur, cum quibus illi erat ratio ipsa communis; nec homini homo firmissime sociari posset nisi colloquerentur; atque ita sibi mentes suas cogitationesque quasi refunderent; vidit esse imponenda rebus vocabula, id est, significantes quosdam sonos: ut quoniam sentire animos suos non poterant; ad eos sibi copulandos sensu quasi interprete uterentur a.* Alibi vero eundem specialius tradere videtur; probando: *aut docendi aut commemorandi causa, esse institutam locutionem b.*

XXIII. Prolabor nunc quidem ad tertium illorum quæ in lingua spectanda sunt, respectum illum, quem ratione usus, ad hunc vel illum populum; & ratione suarum proprietatum, in se quævis habet lingua: verum, cum illum ostenderint tractaverintque sufficienter

D

multi

Transi-
tio ad
propo-
sitorum
verbo-
rum
confi-
deratio-
nem di-
rectam

a. *Lib. II° de ordin. c. XII.* b. *Lib. de Magistro c. I. & VII.*

multi, cum singulis in linguis singuli, tum in nobilissimis illarum speciebus alij c. Nec tam hic locum habeat, quatenus primigeniæ linguæ ortum, vel Nomenclatorem primum, nunc *solum* considero; nisi ubi ex occasione, quædam de *Hebræa*, (quæ quamvis fuerit primigenia, non tamen per istam denominationem, respectiva facta est, prius quam post confusionem Babylonicam, & per eandem, potius quam ex *transitu* Abrahami d.) dici possunt & debent. Cumque præterea de instituti ratione, propositæque brevitatis admonear: iam ad verba Moisaica redeo, idque eo commodiore via, quo plenius ea in antecessum dicta sunt, quæ subsequenter tractationem, vel impedire alias poterant, vel nunc facilitare possunt, ut passim usus eorum in progressu ostendat.

XXIV.

c. *Excell. D. D. Enevaldus, Præses ac Præceptor meus honoratissimus, in Gymnas. capiend. rat. hism. Exerc. IV. V. VI. VII. qui instar multorum in hac resit. d. D. D. Calovius Crit. Sacr. Tract. II. Membr. III. S. 40. seqq. p. 307. seqq. Contra, Seldenus in de Diis Syris Prolegom. c. II. p. m. 13. & recentiores alij, quos adducit & refellit D. D. Tersf. in Gen. XI. I.*

XXIV. Supra indigitatum est verum
 sermonis subjectum, & ex verbis nostris
 deductum, in quibus ita Moses: *Adam*
inderet animalibus nomen, appellavit-
que Adam &c. Intelligi autem his ver-
 bis, *primum hominem* a Deo creatum,
 totum caput, post descriptionem Para-
 disii *e* ostendit; *eoque nomine*, tamquam
 proprio *f* nominari certum est, non
 obstante particula emphatica, quam &
 alibi *g*, nominibus locorum persona-
 rumque proprijs, quæ appellativa esse *pos-*
sunt, præfixam esse observam⁹ *h*. Quam-
 vis *id* alias significet, *vel* totam speci-
 em humanam *i*, quam mas creatus in
 moralibus *k*, præcipue vero in nomi-
 num impositione, (quocunque enim no-
 mine vocaverit Adam animal quodvis,
 id ex

Primum
 homo

e. Gen. II. 15. seqq. conf. 1. Cor. xv. 45.
 f. D. D. Tersf. in Gen. II. 19. 1. 27. g. Gen.
 XXIII. 9. 19. Num. III. 21. 1. Sam. xxvi.
 3. § XXIII. 19. h. conf. Hackspan. Not.
 Philol. part. 1. in Gen. XXIII. p. 231. Mi-
 scellan. Sacror. lib. I. c. x. §. 5. i. Eccles.
 III. 19. 21. §c. §c. conf. Vatabl. in Gen.
 1. 26. Buxtorf. passim, Horring. Hist.
 creat. Q. xxcvii. p. m. 257. seq. Hilpert.
 Disq. de præ Ad c. III. §. 7. § 16. k.
 Hackspan. in Gen. 1. 27. p. m. 50. seq.

id ex intentione Divina, apud omnes posterius nomen esset ejus *l*:) repræsentabat: quemadmodum ceterorum animalium non tam propria, quam appellativa erant nomina *m*: *vel* indefinite quodvis individuum *n*; *vel* etiam plebeum quemlibet *o*.

habuit
cum fa-
cultate
ipsum
exerci-
tium
natura-
liter;

XXV. Ceterum, proponit hic *Adamum* Moses, non solum *vi loquendi*, potentiaque præditum, ornatumque requisitis reliquis, quæ in causa efficiente requiri, supra ostendi; sed ad ulterius *exercitium* illam ipsam *δύναμιν*, ordinantem: Hoc autem fueritne *possessione ipsa naturale* ac immanens, an vero *supernaturale* quoddam, & miraculosum donum Adamo communicatum, infusumque, videtur majorem habere difficultatem. Id ipsum quærit quoque *Antonius Hulsius p*, ac posterius affirmat; probasse vero se existimat hisce verbis: *Deum Opt. Max. in prima rerum creati-*

1. *Gen. II. 19. m. Fridlib. Obs. Bibl. class.*
 1. *in Gen. II. 19. n. Lev. XIII. 5. conf.*
Hacksp. in Gen l. I. p. 32. o. Psalm. XLIX.
 3. *Et xxii. 7. Job. xxxi. 33. Hof. vi. 7.*
conf. Hotting. l. cit. Hilpert. Disq. c. II.
S. 16. Et III. S. 6. p. in indice ad orat. de
ling. Hebr. Q. I. Et III.

53
creatione, hominem condidisse animal rationale & loquens, adeo ut sermonis articulati usum, non labore & arte, cogente necessitate, homo tandem sibi adquisiverit, & proprio Marte effinxerit, sed ab ipso Deo naturæ infusam loquendi facultatem habuerit, ac proinde vel ipso peractæ creationis die, distincte & articulate locutus fuerit, aut saltem loqui potuerit; non puto ullum ex nobis esse, qui inficias ire seu velit seu possit q. Et paucis de indifferentia istius facultatis, ad quamvis linguam interjectis; tertio loco hoc quoque ratum & fixum esse vult: Illam ipsam linguam, qua primus homo, mentis suæ sensa expressit, non fuisse ab ipso homine efformatam aut inventam, sed quem ad modum naturam, ad omnes omnino linguas habuit indifferentem, sic quoque inter omnia illa Dei dona, quæ divinam in homine imaginem exacte referebant, & illud respondendum esse, quod cum Creatore suo sermones serere, & in eadem lingua, qua ipsum adloquebatur, absque ulla prævia institutione, ex tempore ei respondere potuerit, adeoque sanctissimum hoc idioma, ex ista, quam cum Deo habuit con-

D 3

suetu-

q. in ipsa oratione p. 7.

suetudine, familiare homini redditum, deinceps apud posteros, homine iam in peccatum prolapsa, inter amissa divina imaginis rudera, adhuc extiterit. Sic itaque palam sit, illam neminem præter ipsum Deum habuisse auctorem r.

XXVI. Verum non solum ad sensum nostrum hic suspendimus, secus quam persuasum sibi habet *D. Hulsius*; sed & de dictorum veritate dubitamus, neque sine ratione, ut postea videbimus, eum in ijs præter id, quod ibi confundatur *facultas loquendi*, cum sermonis articulationi *usu*, (utrumque infusum absque discrimine dicit:) etiam alia minus commode adserta sint. De isto autem sigillatim nunc primum dico, ut antea quoque probavi, omnino distingui facultatem loquendi, ab usu articulati sermonis: illa enim homini, positis requisitis cum exterioribus tum interioribus, per naturam consecutive, necessario, & ut proprium quarti modi *s* inest; nec alio sensu videtur hic accipi posse, cum secundum hunc nostrum, indifferens tantum in Adamo, ad quamlibet linguam fuerit, ut & ipse vult in jam allatis verbis

r. ibidem pag. 8. s. conf. Aristat. v. Top. c. 1. Scheibl. log. Part. II. c. IX. n. 73.

bis: *hic* vero post lapsum non naturalis, sed per institutionem usumque haberi solum potest *r*; quamvis in primo homine *connaturalis*, non tamen *consecutive* prout ipsa facultas, sed alia ratione, quod ipsum ductu, & ex mente Theologorum nostrorum breviter explicabo, ut eo melius possim rationibus, aut potius quæsitis *D. Hulsij* facere satis.

XXVII. Id autem tamquam pro dato & ab ipso quoque concessio, primum subpono, *imaginem Dei* seu justitiam originalem, fuisse primo homini *naturalem*, & in se comprehendere *naturalem perfectionem* totius hominis, omniumque ejus facultatum, bonamque affectionem, omnium potentiarum animæ, & inter se, & in ordine ad suos cujusque actus, per quam Deus fecisse hominem rectum *u* dicitur *x*: nec in eo a nobis dissentire scio *Hulsum*, sed quod potius fundamentum articuli, de imagine Dei, cum suæ sectæ Doctoribus illæsum relinquat *y*, spero. Quamvis si hoc

quod
ex con-
ditione
imagi-
nis

D 4

non

r. Arist. Histor. animal. l. iv. c. ix. in fin.
u. Eccles. vii. 30. x. B. Meisner. Anthropol.
Dec. 3. Disp. ii. §. 4. conf. quæ ex Franc.
Cariere adducit D. D. Calov. Tom. iv. Syst.
Theol. Arr. ii. c. 1. p. 418. y. hoc promit-

56 non esset, id etiam, non difficulter proba-
ri possit: Habuit quippe homo id ipsum
quod ad imaginem, sive similitudinem
Dei, factus & fuit, per creationem,
& sicut per eandem, cetera animalia *na-
turaliter* gaudebant, conformitate qua-
dam, cum genere suo, juxta quod creata
& facta erant *a*; ita ratione prorsus si-
mili, *naturalis* dicenda, conformitas
illa cum Deo, quam in imagine sibi con-
creata, ostendebat homo *b*: idque non
solum per *naturalem* inhæsiōem tam-
quam in *subjecto*, cui *similem* quoque de-
dit *perfectiōem*, nec non prout *natura-
li* propagatione in posteros *transire* po-
tuit *c*; sed & quia *originis* erat *natura-
lis* *d*: quo sensu & originalis malitia, quæ
justitiæ originali succedebat *e*, dicitur
naturalis; quia cum essentia & natura
hominis

*rit Wendelin. Collat. Doct. Reform. &
Luth. p. 7. 2. Gen. 1. 26. 27. Sc. a. Gen.
1. 21. 24. 25. b. Ita colligit B. Meisn.
Anthrop. Dec. 1. Disp. II. Q. II. §. 5. c.
hos tres modos recensent: B. Gerb. confes.
Cathol. l. II. part. III. art. XX. c. II. (citante
Drej. Diduct. p. 202.) B. Meisn. l. c. §. 3.
D. D. Calov. l. l. c. II. p. 602. 608. d. D. D.
Ters. in Gen. 1. 26. p. 9. e. B. Gerb. L. c.
de pecc. Orig. §. 79.*

hominis trahit *ortum f*; & nos ipsi, (sicuti primi parentes, per naturam & gratiam *g*, videlicet creationis *b*, filij Dei dicebantur,) *natura filij iræ i* sumus, cum ab ipso ortu peccatis adfligimur *k*.

XXVIII. Si iam *hisce modis*, imago Dei in primo homine fuerit *naturalis*, & ipsam naturalem, naturæ perfectionem comprehendat *l*, utique per eodem tale censendum erit exercitium sermonis *m*: quod in eo ut *consequens* virium naturalium fuit, quæ integerrimæ ac perfectissimæ in omnibus corporis membris & potentijs animæ erant *n*, ac in perficiendis *hisce* omnibus, tam inferioribus, quam *superioribus*, primario ac proxime, occupata erat justitia illa originalis *o*. Quamquam, *non tantum* nego, Adamum *absque labore*, facultatem

proba-
tur.adeos
que
absque
labore

C 5

f. B. Meisn. l. c. Disp. vi. §. 43. *g.* Reverendiss. D. D. Laurel. Syntag. lib. III. loc. 1. art. 1. p. 136. *h.* D. D. Calov. Tom. IV. Art. 1. p. 418. *i.* Eph. II. 3. *k.* D. Brockm. Tom. 1. de pecc. Q. XIII. p. 466. *l.* Sparez. Metaph. Disp. xxxv. Sect. 1. t. 10. *m.* Alsted. Encyclop. l. XIII. Phys. part. VI. c. VII. reg. 8. *n.* B. Chemn. Exam. Conc. Trid. part. 1. de pecc. original. p. 90. *b.* *o.* B. Meisn. l. c. Disp. II. §. 7.

tem hanc loquendi, in justum traxisse exercitium, cum in eo functio omnis, corporis animique, gravioris non erat operis ac muneris *p*; quod tamen de essentialaboris est *q*: *sed* & incommode dictum arbitror: soporem illum Adami *r*, ex parte processisse ex magna contentione mentis, qua naturas omnium animalium dispexerat *s*: scilicet quod per hanc rationem, non minus labefactaretur sententia saniorum omnium; de perfectione Adami, ejusque sapientia, quam aperte contradiceretur expressis scripturæ verbis *t*, & omnium Theologorum opinioni de non naturalis somni immissione *u*, ejusque gravitate *x*: Statim vero, ex eo non sequitur: proprio Marte, & arte illū non effinxisse articulati sermonis usum, hunc que a Deo infusum esse. Cum illud, & iniquum sit in Adamum

ab hoc
mine
ipso
produs
sum.

p. Sap. I. 14. II. 23. confer quos laudat D. D. Calov. Tom IV. System. p. 400. seqq. *q.* desiniente Cicerone Tuscul. Q. I. II. S. 35. *r.* Gen. II. 21. *s.* ita de somno isto philosophatur Thom. Angl. Append. Theol. de Orig. Mund. c. x. S. 3. *t.* confer. Gen II. 21. cum 1. Sam. XXVI. 12. *u.* Bibl. Norimb. B. Gerhard. in Gen. p. 58. D. D. Tersf. pag. 13. item Piscator in b. l. p. 49.

mum, quasi ille ipse, iam in tanta creatus perfectione, non potuisset eadem uti, illamque in hoc ostendere: & impium in Creatorem, ejus veritas etiam nunc non minus in hoc consistit, quod creaverit hominem valde bonum *y*, id est, optimum *z*, ac omni ratione, perfectioneque rectum *a*; quam olim in illo producendo, conspicua erat ejus potentia bonitasque. Hoc autem incommodum: usus enim articulati sermonis, prout habitualiter considerari debet, non adnumerandus habitibus infusis, quia illi rebus jam præexistentibus infunduntur *b*, & *stricte* considerati, & ut per se tales sunt, saltem a Deo ut causa extrinseca sunt producibiles, & non per actus, operationesque agentis *c*: usus vero sermonis ex perfectione naturali resultabat, hæc autem, mediante conjunctione corporis & animæ, per creationem facta, communicata, ita potius *concreatus* dicendus, adsentiente *Hulsio* dum ducit:

D 6

Deum

x. conf. Gen. xv. 12. Job. xxxiii. 15. & quæ ex Aben Ezra D.D. Ters. l.c. Francisc. Jun. in b. l. Hilp. Disq. c. iii. §. xv. y. Gen. i. 31. z. Hacksp. Not. Philolog. in Gen. i. p. 51. a. Eccl. vii. 30. b. D. D. Calov. syst. Theoi. Tom. iv. c. ii. pag. m. 601.

& non
infus
sum.

Deum in prima rerum creatione, condidisse hominem animal rationale & loquens. Nec juvat dicere: moram temporis intercessisse, inter formationem hominis de pulvere, & inspirationem spiraculi vitarum d; siquidem vero similius esse videatur, eodem temporis puncto, & corpus, & animam, & hominem ipsum esse factum, quia sine anima homo non est e; atque sic distincte a Mose, potius per condescensum ad nostrum captum tradi f, quo melius nobis constet modus g, quam ad exprimendam aliam, & post formationem corporis alteram operationem b. Sed hæc obiter, cum nec major, quam sibi proposuit
 Hulsi-

c. Svarcz. Diss. XLIV. Tom. II. Metaph. Sect. XIII. t. VI. Scheibl. Metaph. l. II. c. IIX. n. 153. seq. d. Gen. II. 7. IV. Esd. III. 5. e. B. Jac. Mart. cum Gregorio Nysseno, Damasceno, Augustino & Thoma, id affirmat, Part. Theol. Diss. VI. §. 64. seq. & ejusdem corollar. I. f. B. Gerhard. commentar. in Gen. p. 43. g. Piscat. in Genes II. Anal. Part. III. p. 39. h. Chrysostom. Augustin. Eugub. & alii, vid. B. Jac. Mart. loc. cit. & cum ijs ex recentioribus Thom. Angl. Append. Theol. de Orig. Mundi c. IX. §. 4.

Hulfius, accuratio, mihi in verbis exami-
nandis incumberet, nisi hoc modo con-
cluderet linguam Hebræam, sermonem-
que primum *immediate* Deum habuisse
auctorem, prout ultimis in jam allatis,
verbis, suam mentem prodit.

XXIX. Ex eo autem, quod ipso crea-
tionis suæ die, bene & articulate loqu-
tus fuerit Adam, non licet dubitare,
quin ipse sermonis sui auctor exstiterit,
sed validius pro perfectissima imaginis
ratione concluditur *i*. *Illud* autem certis-
simum est, cum ea, quæ in capite secun-
do Geneseos post descriptionem Paradisi
habentur, præmittenda sint hisce verbis:
*Et vidit Deus cuncta, quæ fecerat, & e-
rant bona valde k; quæ, ut sunt adpro-
bativa totius operis divini, quod sex die-
rum spatio absolvebatur, & per antici-
pationem historicam l, in primo capite
ponuntur, quod ex hoc fit manifestum,
quia Deus ante creationem Evæ vidit, non
esse homini bonum, solum esse m, illi
autem præcessit nomenclatio n, & ut
occasio ejus erat o, ita utrique subjun-
genda*

*i. D. Thom. Bang. Cæl. orient. Exerc. 1.
Q. iii. p. 8. k. Gen. 1. 31. l. Hacksp. Not.
Philolog. in Gen. 1. 31. p. 55. m. Gen. 11.
18. n. vers. 20. o. B. Gerhard. in Genes. 11*

Ulterio-
re vincis-
tur
illum

ipso
creati-
onis
die

genda sunt, referendaque non solum ad quinque dierum opera, sed & sexti, quo modo evincitur, hoc die locutum fuisse Adamum. Ac proinde non solum habuit potentiam loquendi, sed & eandem monstravit, modo excellentissimo, ostenditque facultatibus mentis suæ, *concreatos esse habitus*, in summo quem capere potest homo gradum, & ad tantum dignitatis, excellentiæ, & *sapientiæ fastigium* se evehctum esse, quantum in hominem in his terris cadere potuit *p*. Inter istos autem habitus, conspicuus erat maxime *sapientiæ*; quanto enim clarioribus verbis eundem, tamquam præcipuam imaginis divinæ partem, exprimit Apostolus, dum in renovatione *εἰς ἐπιγνώσιν; ad agnitionem*, secundum imaginem Dei *q*, nostram cum primo homine in justitia & *sanctitate veritatis r*, conformationem urget; tanto luculentiori specimine *s*, declaravit eum Adam, cum in *convenientissima* animalium *ὄνομαθεσία*, de qua verba nostra Mosaica agunt; tum in aptissimi nominis *inventione*, quo uxorem suam, jam ex somno exci-

Solum
ex conc
creato
sapien
tiæ ha
bitu

p. 57. p. D. Thom. Bang. l. cit. q. Coll. III. 10. r. Ephes. IV. 24. s. B. Gerb. l. c. pag. mibi 58.

excitatus, vocavit *t*, apposite enim dixit: *vocabitur vir*, (vel virago *u*, aut virissa *x* ut alij vertunt) *quoniam de viro sumpta est. y* quod vocabulum & significatione & forma *z* optimum est, nec mysterio carere videtur *a*. Nec desunt alij, qui sapientiæ istius habitum innatum, primoque homini $\epsilon\mu\phi\upsilon\rho\nu\sigma$, & concreatum, alijs testimonijs probare conan-

*t. Conf. B. Meisn. antrop. Dec. 1. Disp. 1. Q. vi. S. 8. B. Jac. Mart. disp. vii. S. 70. u. August. de Genesi contra Manichæos lib. 11. c. xiii. p. 857. Vulgata. Arias Montanus, D. D. Terser. cum interpretatio hujus vocis, quam dedit Calepinus cum eo Hadrian Jun. in Nomenclat. p. 20. vel universalis non est, ut mihi ex versu Enniano a Cicerone adducto in offic. lib. 1. S. 61. & Plaut. Mercat. act. 11. sc. 11. med. videtur; vel optime huc quadrat: conf. August. l. c. ut id non bene observavit Fridlib. x. Pagninus. Vattub. 1. significatione quidem optima, sed nullius auctoritate, latina est hæc vox *y*. Gen. 11. 23. 2. ita illud commendat Francisc. Jun. in Notis & Piscator in Gen. 11. 23. defendit autem pluribus Becman. in de orig. L. L. p. 1144. a. Alsted. præcogn. Philosoph. Archelog. c. xiv. p. 59. in 8vo. edit,*

64 conantur, utpote ex *ruderibus imaginis divinae*, *κοναῖς* illis *ἔννοιαῖς*, homini post lapsum adhuc reliquis, quarum beneficio Deus & creaturæ etiam cognosci possunt *b*. Addunt & alij prædictionem firmitatis copulæ conjugalis *c*: *idcirco relinquet vir patrem suum & matrem suam, & adhaerebit uxori suæ & erunt in carnem unam d*; quæ, quamvis ab Adamo sit prolata *e*, attamen ex instinctu Spiritus Sancti, quo ipso ostenditur, non tam ex concreata sapientia hoc istud illum novisse, quam ex *Ἰσοδοῦ* & infusa illa *f*, supernaturalique quodam dono *g*, ac proinde hanc rationem non ut priores tres valere ad concludendum de habitu illo sapientiæ, concreato. Protulit præterea hæc Adam, non tam sui, quam totius posteritatis causa; utrumque non obscure innuit *Salvator dum*

b. D. D. Calov. System Tom. IV. art. II. c. 1. p. 391. in Theologia (strictè sic dicta) natural. & revel. lib. II. §. 70. p. m. 168. c. Hotting. Hist. creat. Q. XXXIX. p. 281. d. Gen. II. 24. e. Epiphanius contra Ptolemaidas cit. Jun. in notis ad Gen. II. 24. D. D. Terser. in Gen. p. 14. Piscator p. 50. f. D. D. Calov. loc. e System. cit. g. idem loc. cit. c. II. p. 611.

dum illam legem repetiit, & ab eo promulgatam dicit: *qui ab initio fecit masculum & feminam b.* Sicque Deo eandem, ut causæ principali tribuit, cum ab Adamo, ceu præcone *ὁ γυναικὸς* prolata fuerit *i,* adeoque illi promulgatio ista, ut *moralis* causæ, huic ut *physicæ* adscribenda sit *k;* siquidem immediate subjungitur agnitioni & nomenclationi Evæ, ab Adamo factis *l;* conjungiturque cum verbis ejus, per ratiocinativas particulas: *al-chen; idcirco;* quod si non esset, neutri illorum sed Mosi adscriberetur. Nec hoc infrequens est, sæpe enim Deus sibi vendicat, quod instinctu impulsuque ejus, prolatum est *m;* sic de Mosaica scriptura dicit Dominus: *scripsi eis magna legis meæ n;* & verba Gabrielis ad Mariam, *dicuntur a Deo dicta o,* ut sic ex verbis Christi *p;* non erit incertum, an hæc ab Adamo, instrumentaliter prolata sint *q.*

E XXX.

h. Matth. xix. 4. 5. i. R. mus. D. Parens meus, Diss. Synodal. de imag. Dei §. ix. k. Hackspan. Not. Philolog. in Gen. II. 24. p. 79. seq. l. Gen. II. 23. m. B. Gerhard. ipse hoc concedit Exeg. de Script. sacr. §. 24. p. m. 43. n. Hof. II. 12. o. Luc. I. 45. p. Matth. l. c. q. conf. Hacksp.

XXL. Erat nunc, tam perfecta *Adami* sapientia, ut verissime fuit, utique non impossibile existimandum, quin exercitium sermonis per habitualem quãdã rationem haberet; & quidem *absque supernaturali lumine, diuturna rerum observatione, vel ratiocinatione inspectio-*

sine sus-
pernas-
turali
lumis-
ne,

neque prolixa. Illud serio necessari-
um judicavit Alstedius r, supponunt et-
iam alii ejus necessitatem, vel ut loquun-
tur, statum illum merorum naturalium,
ab illo supernaturalium mente præscin-
dunt & seorsim considerant, tantummo-
do distinctioris cognitionis ergo s, & in
hoc *solum*, res naturales & Philosophi-
cas, longe perfectius & certius cognitae
habuisse Adamum, quã nunc cognoscun-
tur, dicunt. Verum præter necessita-
tem: Cum & sufficiens fuerit illud quod
habuit concreatum, & etiamnum non
vulgarem rerum naturalium notitiam,
sibi acquirere possint illi, quibus natu-
ræ lumen solum, & quidem corruptum,
obtenebratumque superest, quam ob rem
perfectiorem cognitionem negemus ei,
qui illud habebat perfectissimum? *Istã ve-*

ro diu-

*loc. laud. r. in opere proxime citato, p.
60. seq. s. verba & loca eorum vid. apud
D. D. Calov. System. Tom. IV. p. 471.*

67
 diuturna
 na ob
 servatio
 1. c. 3

In diuturnam observationem urget Soci-
 nus, statuitque Adamum rudem instar
 infantis vel pueri fuisse ex eo, quod nos
 ipsi aliquid de nobis rebusve aliis non
 nisi experientia ipsa, & rationibus, pro-
 pter experientiam animadversis, necesse
 potuimus; & ut a Philosopho dictum
 est; nihil est in mente sive intellectu,
 quod non prius fuerit in sensu. Opor-
 tebat igitur Adamum prius aliquid sen-
 sibus percipere, ex quo ad veram noti-
 tiam pervenire posset, nec hoc nisi ex
 observatione & experientia u. Verum
 hoc non minus ipsi historiae ejusque ve-
 ritati repugnat, quam Theologiae no-
 strae ut probatum est, brevissimum enim
 tempus creationi hominis & nomencla-
 tioni animalium intercessit x; ad de-
 clarationem enim sapientiae, & dominii
 acceti, multum intererat adduci sine
 temporis mora ad illum animalia & ab

E 2

eo no-

r. conf. Aristotel. lib. III. de anim. c. III.
 & alibi u. lib. de statuprim. hom. c. IV.
 ut Pruchnero laudatur in vindic. Bibl. p.
 24. ad verba nostra conf. D. D. Galov. sy-
 stem. Tom. IV. cap. 1. p. 393. Q. II. p. 495.
 Fridlib. Observat. Bibl. ad Gen. II. clas.
 III. x. B. Meisn. Anthropol. Dec. I. Diss. I.
 Q. VI. §. 8.

68
ratioci
natio:
ne pro:
lixā,

co nominari. Per *ratiocinationem* autem
prolixam id factum esse is ipse vult, qui
homines ante Adamum & multa retro
sæcula existentes, hoc primum sæculo
e cerebro suo progenuit produxitque,

Isaacus Peyrerius Gallus y. Urget in pri-
mis hoc verbum *vidit*, hoc est, ut adpo-
site quæque nominaret Adam, in qua-
libet adpellatione ratiocinatus est, id est
exercuit mentis operationes illas, quæ
discursu & tempore distinguuntur z. Sed
ut nihil præsidij habet in verbis nostris,
cum τὸ *videret* non ad Adamum sed ad
Deum referendum sit, adduxit enim ad
Adamum *ad videndum*, (LXX. καὶ ἤ-
γαγον αὐτὰ πρὸς τὸν ἀδάμ, ἰδὲν
αὐτὸ καλέσει αὐτὰ:) hoc est, ut i-

ps mee
y. hoc nomine illum prodidit D. Thomas
Bangius cæl. orient. Exerc. II. Q. IIX. p.
132. cum illi ipse Hafniæ An. XLV. Mss.
suam tradiderit, ut testatur p. 134. l. c.
Ubi simul VII. Doctissimorum virorum scri-
pta recenset, quæ ei ut anonymo opposi-
ta sunt, & quidem uno anno, adducit
eadem Pfeiffer in Dissert. Philolog. VI.
assert. I. p. 121. z. hæc verba ejus in system.
Theol. I. III. c. III. quæ legas apud Hitz-
pert. in Disquis. c. III. §. 15. p. 133. a.
conf. Gen. IIX. 8. & XI. 5.

ipfemet Deus videret, (non visione oculi, sed adfectione intellectuali *b*, nec non voluntaria complacentia & approbatione *c*;) quo nomine unumquodque nominaret Adam: ita parum quoque veritatis in se habet ejus sententia. Ecquid enim? annon si Adam ex principiorum obscurorum, cum rebus & signis comparatione, debuisset successive ratiocinationis opere, componere, dividere, concludere ac determinare, quidquid in rebus divinis vel humanis, adsequuturus esset *d*, amplius non dicenda esset *sapientia* ejus *habitua-
lis naturalisque*? sane id foret, quod tamen saniores Theologi omnes adfirmant. Nec habitus esset, sed potentia nuda, quæ post lapsum considerata, semper in operationibus, adjunctum sibi-que superadditum habitum requirit, ut principium operativum facilitans *e* ac inflectens *f*: ante lapsum vero, cum

E 3

nullo

b. vid. que ex Maimonid. More. Nevoch. refert Hotting. Hist. creat. Q. xxlix. p. 62. c. Gen. i. 10. Sc. vid. Hotting. l. c. p. 63. d. Alsted. loc. cit. expræcogn. Phil. e. Scheibl. Metaph. lib. II. c. IIx. Tit. IV. art. II. f. Geilfus. Exercit. Academ. in Organ. Aristotel. Diatrib. I. num. 1. S. 12.

70 nullo momento temporis destituta fuerit potentia naturalis suo habitu, non opus est, ut ea distinguamus multo minus hunc ei negemus. Ecquid itaque, si Adam per propriam operationem *demum* habitum illum adquisivisset, utique sub finem diei sexti, operisque totius, non bene concluditur: *vidit Deus cuncta quæ fecerat, & erant valde bona* g, cum sic habitum sapientiæ Adamo non concreasset, nec in ejus operum numerum adscriberetur ille, sed homini tribuendus, & hæc foret conclusio: *vidit Deus cuncta, quæ & ipse & homo fecerat, & erant bona valde;* quæ nescio an magis impia sit, quam absurda b. Ex his patet (ut & hoc addam) differre sapientiæ habitum in Adamo, & posteris ejus, non solum gradibus, sed & causis, illi tam perfecte erat concretus, ut data occasione non potuerint non si qui eandem, actiones optimæ, ex præcipiis affirmativis, (ex negativis autem, non actio sed intermissio mali requisita, illico locum habuit post creationem in homine, cujus cordi inscripta erat lex naturæ, quam postea non

non minus violavit, ac positivam illam de abſtinentia ab arbore ſcientiæ boni & mali i.) ortæ, ut idipſum exempla k dictæque ſcripturæ l probant. In his non niſi repetitis actibus, eorundemque iteratione poſſideretur. Si autem ipſis contigerit aliquando minore eum moleſtia, fit id per accidens, prout habitus ſcientiæ linguarum in Apoſtolis m, quem tamen ſua potuiſſent acquirere induſtria. In primo vero homine erat naturalis n. Par ratio eſt in notitia rerum aliarum.

XXLI. Exiſtimat autem D. Hulfius non modo per infuſionem, Adamum ſeu primum hominem habuiſſe articu-
 ti ſermonis habitum uſumque, ſed & ſanctiſſimum illud idioma, ex iſta, quam homo cum Deo habuit, conſuetudine, familiare ei redditum o. Verum quamquam in præcedentibus iſtam infuſionem incommodam eſſe probaverim,

peculis
 ari inſ
 titutio
 ne:

E 4

meam-

i. verba ſunt D. Hackſpani loc. cit. k
 Gen. II. 20. 23. l. Coll. III. 10. Eph. IV. 24.
 m. Act. II. 4. ſeqq. n. Hackſp. l. c. p. 54.
 o. idem ſentiebat Jacob. Boulduc. lib. I.
 c. I. de Eccleſ. ante Moſen, cujus verba
 habet D. Thom. Bang. Cæl. Orient. Ex-
 erc. I. Q. III. p. 10. ſeq.

meamque in explicanda loquela Dei ignorantiam fassus fuero, tamen videor mihi non statim concedere posse, quod hic subponitur; familiarissimam illam conversationem Dei cum homine *p*, quod negem absit, sed magis ejus amissionem dolendam, restitutionemque futuram *q* sperandam, arbitror. At illi *speciatim* notitiam linguæ, & sancti istius idiomatis communicationem vel acquisitionem, ejusque usus facilitatem adscribere, videtur absque necessitate, ne quid gravius dicam, fieri. Non nunc urgeo, quod alij statuunt *r*, quinque solum *s* vel sex *t* ea esse, quæ a Deo *immediate* nominata sunt, nec quod loquendi actus $\alpha\upsilon\theta\eta\sigma\omega\pi\alpha\sigma\omega\sigma$ Deo tribuatur *u*; siquidem, & in forma hominis adsumpta adparuisse primis parentibus *x*, & in ea cum ijs loquutum fuisse

p, colligitur ex Gen. II. 8. 16. 17. seqq. & I. 28. 29. Prov. II. 31. explicatur apud D. D. Calov. System. Tom. IV. p. 419. seqq. Apoc. XXI. 3. Ec. I. Aben Ezra, cum aliis quibusdam Hebræis, videatur Hotting. Hist. Creat. Quest. XLIII. p. 66. s. Gen. I. 5. 8. 10, ut sunt lux, nox, cælum, terra & maria t, additur Adam Gen. V. 2. u, Hotting. loc. laud. x, Gen. II. 22,

fuisse y, Theologi z dicunt: solum illam necessitatem tolli existimo, per sufficientem sapientiæ habitum homini cōcreatum, ut antea probavi. Si enim Deus voluisset ipse sua designatione, jussu & auctoritate a, omnia animalia suis vocare nominibus, feminamque adpellare viram, &c. illaque omnia, *vel per conversationem familiarem* homini postmodum indicare, non opus ei fuisset, illa ad Adamum adducere, ut videret, quid ille ea vocaret, quod tamen ab eo factum est; *vel per peculiarem quandam scripturam* ea nota facere Adamo: nec de eo reticuiisset Moses; nec nunc fabulosi commenti infimularemus *Mubammedanos, Gnosticos & Angelum Rocham a Camerino*, quorum illi tradunt primos libros e cælo delapsos esse, missosque a Deo accepisse Adamum, quos xxi. numerant, argumentoque venerabiles reddunt, commendantque ex eo, quod contineant decreta, leges, statuta, promissiones, minas aliasque res a tempore Adami eventuras b, & illi ut

E 5

Pro-

y, Gen. 1. 28. seqq. II. 16. seqq. III. 8. 9. Ec. 2. conf. B. Gerhard. in Gen. III. p. 94. & quos ille laudat, a. Hotting. loc. citat. b. Kessens de vitis Patrum, no-

Prophetæ e revelatas: isti publico dolo confinxerunt librum quendam cujus titulus: *Adæ revelatio quando Deus immisit soporem in illum d; hic ratione ipsa persuasum esse vult, Adamum divinitus edoctum fuisse e &c.*

XXXII. Superfunt alij duo addiscendi sermonis modi in Adamo, quos, quamquam veritate adhuc minore, specie tamen ejus splendidior nobis obtrudere conantur ingenia, fingendis rebus, nata, variorumque opportuna, figmentorum generibus. *Angelos habuisse præceptores Adamum, credi volunt Judæi, angelumque sanctum Raziem, præfectum secretis superiorum sanctorum, Adamo, sicut Abrahamo Zadkiem, Isaaco Raphaelem, & Jacobo Pelielem ut præceptores præficiunt f. Illumque*

vel angelica,

Adamo
tante Hotting. *Hist. Orientali, l. 1. c. III. p. 22. c. cum hoc titulo collocatur in Genealogia Muhammedis, vid. Hotting. l. cit. p. 20. 21. d. adducitur rejiciturque ab Epiphanio in lib. 1. Panarij, conf. D. Thom. Bang. Cal. orient. Exerc. II. Q. 1. § v. c. in Comment. Biblioth. Apostolicae Vatic. p. 79. seq. cit. Bang. l. c. Q. 1. § III. f. Reuchlin. lib. de art. Cabalist. s. commentarijs Cabalistarum circa li*

Adamo dum in horto Eden versabatur, tradidit: librum quendam ajunt, in quo exarati erant characteres superiores sanctæ scientiæ, nec non, quod iste liber sit ab Adamo jam e paradiso expulso ablatas, quam ob rem dolore confectus, coniecit se in aquas Gichon, cervice tenus. Cum vero, jam totum corpus ejus lualore oblitum esset, imperavit Deus, ut liber ei redderetur, ne sapientia & doctrina privarentur homines. Adam tradidit eum Seth Filio suo, a quo pervenit ad Enoch, ab Enocho ad Abraham, & sic deinceps ad sapientissimos cujusque generationis, g. Et forte ob hanc causam illum non adnumerant sex illis rebus quas fingunt h ab Adamo ablatas, ut sunt: *splendor faciei*

E 6

i, qua-

brum Jetzira, p. 622. & 626. ut auctor mihi est idem D. Thom. Bang. l. c. Q. v. p. 121. g. fabulosa hac verba sunt Voisfini, interpretis Cabalistica disputationis Rabbi Jfrael filij R. Mosis de anim. e libro Zohar Sect. i. Gen. i. pag. 217. ut refert ea Bang. l. c. 120. cum animadversione Censorum Parisiensium qui Rabbinicum hoc scriptum ediderunt, & Ludovici S. Francisci Lusitani &c. in eadem, h. Baal Hatturim ad Num. lxxx. 13. cur

176 i, (qualem & Moses ex conversatione
cum Deo habuisse legimus k) vita l,
statura m, fructus terræ & arborum n,
& duo luminaria o: inque adventu Fi-
lij Nationis p qui est Messias, reditu-
ras esse q. Claudius Duretus r ait i-
stum Razielis librum hunc prætulisse ti-
tulum: *Chave sive omnium viventium*
admi

*ibi abundanter in prima voce scribatur
vau. videatur D. Hacksp. Expositionis Ca-
bulæ Judaic. §. LXXIII. p. m. 352. siqq.
i. ex Job. XIV. 20. k. Exod. XXXIV. 29. siq.
2. Cor. III. 7. 13. l. ex Gen. III. 19. m.
quam usque ad celum pertigisse volunt
conf. Hacksp. l. c. §. LXXV. & seqq. in pri-
mis LXXIIX. postea vero imminutam esse ex
eo concludunt, quia potuit se abscondere
inter arbores horti Gen. III. 8. n. ex Gen
III. 17. o. ex Esai. XXIV. 23. Job. XXXIIX. 15
p. Num. VII. 12. Matth. I. 4. Luc. III. 32. q.
sigillatim id probari posse existimant, 1.
ex Jud. V. 31. II. ex collatione Pjal. XC. 10.
cum Esa. LXV. 22. III. ex Lev. XXVI. 13. edu-
xi vos statura porrecta & procera. IV. ex
Zach. IIX. 12. V. & VI. ex Esa. XXX. 26. r.
in Historia de lingua universi, quam gal-
lico idiomate publicavit Colonia Anno
hujus sæc. XIII. conf. D. Thom. Bang. l. c.
Q. I. p. 100. & siqq.*

admirabiles & super omnes doctrinas mundi, secundum evangelicam Veteris & Novi Testamenti veritatem amplectende Prophetie, conscriptæ a Razielle Adami primi parentis angelo, ex libro Behu, id est, lucis purissimæ, excerptæ. Alibi vero idem ille Dureus Alphabeto Adamæo s, quod cum alijs & suo patrocinio defendit, inscribit: Characteres de 1° Ange Raphael. Unde & ipsos de præceptore illo, incertos esse, constat. Humanam autem institutionem præfert, præ Adamitarum ille progenitor, ipse enim uita: Rabbi Moses Ben Maimon, refert libros antecessorum suorum, qui mentionem faciunt præceptoris ipsius Adami, quem dicunt fuisse nomine Sonboscher.

vell huæ
 mana a

*Et quam-
 s Exemplum ejus nobis dedit D. Thom. Bang. l. c. Vir in hisce, inter recentiores clarissimus accuratissimusque, t. Thesco, qui super. sæc. An. xxlix. primus evulgavit Adami Characteres, & Jacobo Bonaventura Hepburno in aurea sua virga, quam splendidis variarum litterarum characteribus ornavit evulgavitque Pauli v. Pont. privileg. & superiorum licentia confirmatus; an. current sæc. xvi. u. in part. 1. syst. Theol. l. iii. c. iii. cit. Hilpert. Disp. c. 1. §. 5.*

cere autem concreatum istum sapientie habitum, per quem solum, articulati sermonis usum, sibi acquirere potuit Adam. Id vero præterea in gratiam Hulsij quæri potest: *an id cum arte factum?* sintne Adami & sermo ejus artificiosi dicendi? *Quamquam*, non potest non negari, Adamum in nominum verborumque prolatione sequutum fuisse aliquam conjecturam, vel observationem diuturnam, cum illam non admittat perfectissima eius sapientia, nec istam locum habere antea ostensum sit, utraque licet requiratur, in eo quod certo respectu, artificiosum sit *u*; et in præcedentibus evictum est, sermonis usum esse naturalem, ac certo modo, naturaliter inesse: *tamen* non obstat, quin stante hac sententia, de naturali inhæsiōe, arti etiam aliquo respectu adscribendum sit, sermonisque usus, cum arte acquisitus effectusque dici possit, cum non solum non incommodum sit hoc ipsum, sed & legitimum justumque. Est enim ex natura artis, *cum recta ratione*, quæ ut dirigens facultas, ex multis animi perceptionibus *x*, formatis de rebus penitus perspectis, pleneque cognitis, at-

que

u. Cic. de divin. l. i. §. 116. & l. ii. §. 26. x.
Acad. Quest. l. iv. §. 22.

que ab opinionis arbitrio sejunctis y, pro-
 ve informata esse debet z; aliquid effi-
 cere a. Idque per influxum in faculta-
 tem subordinatam, seu executivam, in
 corporeis membris organisque residen-
 tem. Per hæc enim operantur artes b,
 nec absque respectu ad ea habito, indif-
 ferente tamen ad immaterialem vel ma-
 terialem effectiorem c, vera effectio est;
 nec prout hæc a contemplatione & a-
 ctione distinguitur, ejus formale sine il-
 lorum consideratione exprimi potest,
 quia per instrumenta corporea, nec con-
 templamur, nec virtuosificimur d,
 sed solum per ea, aut potius per eorum
 notum artis operatio fit e. Quod ipsum
 quantum ad actum locutionis, exerciti-
 umque sermonis spectat, antea declara-
 ti, ut id nunc, sicut cætera omnia in
 antecedentibus dicta, perfectiore ratio-
 ne, &

F 2

ne, &

de orat. lib. i. §. 108. 2. conf. Geil-
 fus. Exerc. Acad. in Organ. Arist. Dia-
 trib. 1. num. VII. §. 63. a. Arist. Eth.
 1. 4. b. Geilfus. Exerc. Acroamat. in
 log. Peripatetic, Exerc. 1. num. 1. §. 3. m.
 Cl. Thuron. Instit. Log. Tr. Proæm. p. 10.
 q. d. Conf. Geilfus. Exerc. Acad. l. c.
 61. 62. e. verba sunt Aristotel. lib. II.
 Generat. animal. c. IV. circa med.

ne, & facilitate commodiore, ad Adamum applicari possit. Et hoc nunc satis esset ad evincendum, sermonis articulati usum, in Adamo & aliis, arti tribuendum esse, nisi aliis quoque modis hoc ipsum probari posset. Versatur enim, ut artes aliæ, circa materiam, videlicet *sonum*. Illamque aptam idoneamque, (*ευσγγόν*) efficiendam, ad opus *f*, interpretationem mentis, producendum. Estque hoc de essentia artis in genere, nec omnes in materiam externam agunt *g*, nec nisi in quibusdam tantum artibus id attenditur, ut stabile & permanens opus relinquatur *b*. Nominatum autem opus non sui causa solum fit, sed superest ei, ut *ποιητικῶς* ceteris, præter facturam effectoremque, finis alius *i*. De quo ut & materia supra pluribus dixi. Et quibus simul manifesto constat, ad bene esse, necessarium fuisse primo homini sermonis usum, frustra negante Hulsio. Quamvis per *ἀνάγκην* & cogente necessitate vel vi *k*, eum non effinxerit

& necessaria
te quas
dam,

f. Arist. de nat. auscult. l. II. c. II. t. 2.
g. Geilfus. Exerc. Acroamat. loc. cit.
conf. que ad mentem Stalij Posner. in
præfat. ad log. ejus Quæst. i. Arist. mag.
moral. l. I. c. XXXIV. k. id. Metaph. v. c.

um in eo fuerit facultas mentis, qua potuit de rebus recte judicare, cognita & iudicata eligere, ac inferiorum facultatum prompto ministerio, eadem *liberrime* fugere aut prosequi *L.*

XXXIV. Extendenda autem est hæc libertas, non tantum ad ipsum exercitium, sed & ad respectum illum qui in sermone spectatur, & in locutione Adami ad idioma *Hebraeum* restringendus est. Quod non minus consensus omnium fere Ecclesiæ Doctorum unanimis, pesque bonitatis Divinæ, ut in eadem lingua suum verbum custodiendum vellet, in qua primo traditum erat; creditur; quam firmissima ex analogia hominum argumenta id ipsum evincunt. Istam autem Adami libertatem in hunc modum explicat *Hulsius n: Quin hoc mihi dabitur, quamvis nonnulli in alia sint sententia, hominem loquendi facultate jam a Deo præditum, non habuisse facultatem illam unico duntaxat idiomati adstrictam, adeo ut una tan-*

85
ac lib
bertate
summa
locus
tum fu
isse

F 3

tum

Syr. xv. 14. *seqq.* conf. B. Jac. Mart.
Part. Theol. Diss. VII. §. 75. 76. m. Con-
tra Gorop. Becan & omnia scripta ejus,
et non Cluver. Germ. Antiq. lib. 1. c. 31x.
74. Sc. n. in Orat. supra laudata. p. 7.

tum lingua ipsi sit naturalis, quam se
maternam nullam didicerit, ex nature
primitus creatæ, (cujus vestigia multa
post lapsum supersunt) instinctu, sponta-
neo motu sit prolaturus; Sed e contra,
istam in homine loquendi facultatem, ad
quodvis idioma fuisse liberam atque in-
determinatam; proindeque circa sermo-
nis usum, eandem humana menti indi-
tam fuisse libertatem & potestatem, quæ
habuit circa peccatum, ut, quemadmo-
dum respectu Divini decreti necessario
peccavit, respectu tamen nature a Deo
infuse peccavit liberrime & potuit non
peccare, utpote ad utrumque indifferens,
si voluisset: Sic respectu Divini decreti,
isto, quo inde ab initio, cum ipso Deo com-
municavit idiomate, necessario homo u-
sus fuerit, respectu tamen nature a Deo
indite, eo fuerit usus liberrime, semper-
que naturalem illam, ad omnis generis
linguas & idiomata, indifferentiam, et-
tiam post peccatum, ut experientia edo-
cuit, firmiter retinuerit. Si suæ sectæ
hypothesin, hic non observasset, bonus
ille vir, felicius omnino hoc ipsum ex-
plicaverat: Proinde quæ extra illam dicta
sunt, non puto improbari posse, quare
& illa tamquam satis commoda adduxi.

Istam autem ad actiones humanas applicatam, absurdam judicarunt & Theologi & Philosophi faniores. Idcirco in hoc negotio & circa locutionem primi hominis inspectata, non meliori titulo vel nomine digna est. Si enim *necessario*, respectu Divini decreti, lingua Hebræa usus fuisset Adam; & hoc in se consideratum, ipsaque vocis vi id ipsum dicit, quod constitutum & cogitando firmatum est *o*, adeoque in Deo spectatum, pendet ex immutabili ejus voluntate *p*, cui nemo resistere potest *q*, quia Deus omnem suam voluntatem facit *r*; quo quæso sensu potest dici: Adam *liberrime* usum fuisse linguæ Hebrææ? Non respectu naturæ a Deo inditæ, quia æque illa ac omnia alia, subjecta esset divinæ potentia, in decreti & immutabilis voluntatis (si talis circa sermonis usum, locum haberet:) executione *s*. Erit itaque immediata hæc oppositio *t*, non minus in

F 4

expli-

o. Laur. Vall. Eleg. Lat. l. v. c. CCCXXXIII.
p. Piscator. Thes. Theolog. loc. vi. §. 42.
p. m. 123. q. Rom. ix. 19. r. Esa. XLVI. 10.
s. Psal. CXY. 3. CXXXV. 6. t. Scalig. Exerc. xxxix, Suarez. Disp. xix. Sect. II. t. 9.
D. D. Calov. Metaph. Divin. part. Gen. de necess. & conting. p. 412. Scheibl. Metaph.

explicanda libertate Adami circa usum sermonis, quam alias, ipsis Calvinianis nullo modo concilianda u. Foret enim libertas omnis Adamo dempta x, non tantum quoad actum loquendi exercitiumque, sed & ratione facultatis, & actus primi y: quia supposita illa prædeterminatione Divina ad actum secundum eaque immutabili, non potuit non ferri in eundem etiam facultas seu potentia loquendi. Cum prædeterminatio illa, sic esset inefficax, (quod impium est dicere) si in ista facultate liber constitutus Adam, potuisset, vel etiam ipso facto ordinasset illam facultatem ad aliam linguam, ab ea diversam, qua usus est. Ulterius, per eandem istius prædeterminationis efficacitatem, non tantum determinaretur sed & cogeretur Adam z, quod sane libertas ejus ferre nequit. Incommoda

lib. i. c. xlii. n. 17. u. fatente Streso. apud D. D. Calov. Syst. Tom. II. 533. x. conf. Suarez. Diss. xxii. Sect. II. t. 35. seqq. y. per hanc distinctionem & prioris membri concessionem, putat se effugere posse Revius in Suarez. repurg. Diss. xix. cum Cumel. & Alvarez. z. Simile effugium Revij, eademque limitatio, lib. cit. p. 274.

moda præterea est ista hypothesi. Cum nullum in scriptura sacra habeat fundamentum; nec in se quidquam veri contineat. Si enim ad mentem sui auctorum explicetur, invertit ordinem. Si quidem Deus non præscit, quia decrevit; sed quia per æternam omniscientiam, vidit res omnes in esse objectivo *a*, adeoque adhuc futuras, exinde decrevit eas jam in actum deducendas, si bonæ fuerint, fieri; sin vero malæ, permittere *b*. Idque ex eo, quod actus intellectus, præcedat semper, sequatur autem voluntatis. Male itaque statuunt voluntatem Dei, de re futura, qua tali, præcedere, scientiam sequi, & in illa fundari, ob hanc causam, quod si subsequatur hanc illa, res præsupponeretur futura citra voluntatem Dei *c*; cum res *ut futura* illa præcipue, quæ dependet a causis secundis, aut ab arbitrio voluntatis humanæ *d*, nullum habeat respectum ad voluntatem Dei, adeoque nec cum nec citra illam futura dici potest;

F 5

test;

- a. D. D. Calov: Tom. II. Syst. c. x. Q. IIx.
 b. idem Tom. III. Art. VI. Q. IV. p. 1171.
 seq. c. hoc objicit Revius in Suarez. re-
 purg. ad Diss. xxii. p. 416. d. B. Ægid.
 Hunn. in de provid. Dei Sc. p. m. 9. § 10.*

test; sed solum respicit scientiam, notitiæque habitum in mente Divina e, Præscientia enim per se & solitarie intellecta, non causam rerum præscitarum, sed notitiam designat f; Si enim aliquem influxum vel determinationem necessariam inferret, tum nihil unquam nobis deesset, cum Deus *sciat* quibus indigemus g. Quæ tamen secundum bonitatem ejus nobis dantur h, & non ex necessitate præscientiæ, quæ per modum causalis cujusdam influxus non concurrat i. Ullus itaque est Adamus idiomate Hebræo (huc adplico ea quæ dicta sunt, & ex professo a Theologis k tractantur:) ratione naturæ inditæ liberrime; ratione quoque Divini decreti pari libertate, quia tale vel determinans, vel ad istam linguæ speciem cogens, nullum erat. Infallibiliter tamen ratione præscientiæ divinæ, quia hæc falli nequit l.

xxxv. Ipsa

e. *Esa.* xxxvii. 28. 29. *Job.* xliix. 24. *Form. Concord.* p. m. 617. 798. seq. f. *B. Hunn.* l. c. p. 5. & 14. g. *Matt.* vi. 32. h. *Luc.* xi. 13. i. *concedente ipso Wendelin. Christian. Theol.* l. i. c. vi. *Thef.* 13. p. 224. k. *LL. CC. de omniscient. Dei, Provident. Prædest.* l. conf. *Matt.* x. 29. seq. *Psal.* cxxxix. *Ec. cum Mal.* iii. 6. *Jacob.* i. 17.

XXXV. Ipsa vero nomenclatio penitius si inspicatur, non parum de dignitate ac eminentia Adami, nos admonebit. Ac in primis ratione obsectorum nominandorum dominij solemnem declarationem illam fuisse certum est. Adducebantur enim illa, quæ antea potestati ejus subiciebantur m. Et cum nec tunc, nec postea a dominio exempti erant pisces, cur in tam universali congregatione non adessent n? Deus quoque adducens animantia omnia ad Adamum tradidit ei imperium in illa, inque illorum possessionem eum mittit, coramque eo illa sistit, ut novo Principi inaugurando fisti solent subditi o, Illius itaque erat eadem nominare. Nec cuiquam, nisi potestate superiori, unquam licitum fuit nomen vel dare vel mutare. Sic Deus quorundam nomina & in veteri & in novo Testamento, vel ante ortum eorum prædixit p; vel post mutavit q, Parentes liberos nominant r. Erat & hoc quandoque regij imperij ac dominij testimonium s, Adamus & Ahasverus conjuges suas, nominibus a se inditis vocare poterunt t; & olim servos suos Domini, u. Quare

91
nominat
naque
prode
minio

F 6

domi-

Form. Concord. loc. cit B. Hunn. l. c. p. 9. Sc. m. Gen. 1. 28. n. contra Calvin, & Perrer. vid. B. Gerb. in Gen. p. 60. D. D. Calov. Syst. Tom. IV. p. 451. o. Francisc. Jun. in Notis. p. Gen. XVI. II. I. Reg. XIII. 2. E/ a. XLV. 1. Luc. I. 13. 31. Sc. q. Gen. XVII. 5. 15. XXXII. 28. Marc. III. 16. 17. Sc. r. Gen. IV. 1. v. 28. 29. Luc. I. 60. seqq. Sc. Sc. s. Dan. 1. 7. 2. Reg. XXIII. 34. XXIV. 17. Gen. XLI. 45. Sc. conf. D. Christian. Matth. Theatr. Histor. lib. 1. p. 81. seqq.

92 dominium Adami in ceteras animantes, solemniter
ori modo confirmari vel declarari non potuit.

sapien- X XVI. Magnam autem sapientiam in primo
tia sua nominum institutore requisivit Plato x. ac sine
gulari nomenclationis artificium y videns, mag-
nopere eundem admiratus est z. Quæ omnia de
nullo alio dici possunt, quã primo homine Adamo,
Idecirco optime de hoc ipso loquitur Chryso-
stomus: Atque hoc certissimum est sapientia, quæ
homini inerat documentum, quod non solum sui
ipsius, sed etiam rerum creaturarum cognitione fuit
præditus, ad salutarem illam Dei notitiam adces-
dente a.

XXXVII. Verum hanc sapientiam, vel cum
Socino b nullam fuisse c, nonnulli censebunt;
vel exiguam saltem plures forte concedent:
cum secundum sententiam Aristotelis d, omnia
nomina ex instituto, & secundum omnes tres
causas ad placitum e, sive ex arbitrario homi-
num usu f, & loquendi consuetudine g, signifi-
ficent

t. *Gen. III. 20. Esth. II. 7. conf. Christian. Matth. I. c. 5. Fridlib. observ. Bibl. u. Plato in Cratylo p. m. 384. edit. Serran. an. sup. sec. LXXIIX. Alsted. Archelog. c. XIV. p. 59. x. p. 388. seq. y. p. 390. E. z. p. 438. C. a. conf. Jun. in Notis ad Gen. II. b. in Anti-Pucc. p. 109. cit. D. D. Calov. Syst. Tom. IV. p. 498 c. verba ejus vid. in loc. jam cit. d. lib. de interpret. Tract. I. c. 2. e. Alb. Magn. in Lib. periberm. Tract. II. c. IV. p. 247. a. f. Horat. de arte poetic. ab init. Burgerisd. log. I. I. c. XXIV. Theor. II. §. I. p. 141. g. Joan. Bond. in Notis ad I. cit. Horat. p. m. 271.*

ſcent: hoc eſt, ut Hermogenes explicat h: quod quis inſtituto quodam impoſuit id rectum eſt nomen: jam & ſi quis nomen commutarit, nec conſtituto illo nomine amplius rem appellarit, non minus tamen quam prius, rectum futurum ultimum illud commutatum nomen. Adeo ut nomina ſint tantum ſigna, ex pura puta hominum voluntate & conventionem profecta i. Quem ad modum varijs rebus ſigna dantur militiæ, apud diverſos populos, modo de ſigno iſto in exercitu conventum ſit; nec non alijs nominibus, quæ que gens eandem rem exprimit, ſola conſuetudine adprobatis, nec aliquo in re ipſa, fundamento firmatis; eadem ratione & nomina ab Adamo impoſita, nihil præterea haberent, quam quod in his nominibus & militiæ ſignis eſt; nudum ſcilicet inſtitutum & conventum. Sed aliter ſe res habet. Opinio Socini per ſuperius dicta, & falſitatis & impietatis convincitur. Altera ſententia, de nominum ratione incommoda eſt: proinde Ammonius Hermias k, illam cum contraria Heracliti & Cratylis commoda diſtinctione conciliavit, & ſecundum verioſorem Platonis l, in hunc modum explicavit: Sic ex arbitrio & impoſitione voluntaria ſignificare intelliguntur nomina, ut habeant quidem ipſa ſignificationem ex voluntate ejus, qui ea fabricatus eſt; habeant tamen ex voluntate, non vaga aut libera, quæ ex libidine ſua, quamvis vocem cuius rei notandæ ponat; ſed ex ea voluntate & quæ rei naturam intuetur, & ad eam voces aptat

h. *Plat. in Cratyl. i. Gorop. Hermath. lib. 1. p. 7.* k. *Gorop. l. c. p. 8. & 9.* l. *ſub perſona Socratis in toto Cratylō propoſita, conf. Serran. præf. Goropii. Hermath. lib. 1. Scrutin Ingen. Huarti c. xi. p. 313. ſeqq.*

ptat m. Quo modo veritas, quæ in re est ut in
 causa, & in anima, tamquam in subjecto, erit
 denique in oratione & scripturâ, ut in signo n.
 Est sane is optimus sermo, qui verbis componitur
 rerum proprietates quam optime exprimentibus
 o. Cum autem verba notæ sint earum imaginum,
 quæ in animo aut mente depictæ sunt ad rerum
 similitudines p; necessarium est confiteri, ab eo
 qui rerum naturæ peritissimus est, cum optimas in
 animo imagines pingi; tum verba fieri, has imagines,
 quam proxime imitantia q. Proinde, cum singulorum
 animalium proprietates Adamo non fuerint ignotæ r;
 sed omnia plene, recte & ordinate s, ex lumine naturali
 t, & quidem longe profundius quam nos adspexit u;
 intimasque rerum formas inspexit x, nos autem ad eas
 non penetramus y: Idcirco non dubitandum, quin ab
 ipso nomina singulorum animalium convenienter,
 & ad rei naturam z secundum cuiuscunque proprietatem
 & usum a indita fuerint. Felicitatem hujus
 ὀνομασεσίας b, ostendit quoque ipse textus:
 appellavit Adam nominibus suis cuncta animan-

m. apud Gorop. l. c. p. 9. n. Geilf. Exerc. Acad. IV. part 1. de interpret. n. 1, §. 10. o. Gorop. lib. v. Indosc. p. 538. p. Digb. Tr. I. c. 1. §. 2. p. 2. q. conf. Gorop. l. c. r. B. Chemn. Exam. part. IV. p. 756. a. s. B. Meisn. Anth. Diss. I. Q. VI. §. 13. t. Alsted. Encyc. l. XXXI. c. XI. num. v. p. 2025. u. D. D. Calov. Tom. IV. Syst. p. 451. x. Jū. in Not. y. Piscat. p. 59. z. Euseb. vid. Calov. l. c. p. 498. a. B. Chemn. l. c. b. D. Bang. Exerc. I. p. 8.

animantia; adeo ut non facta nomina sed cum rebus ipsis nata viderentur c.

XXXVIII. Neque hæc nihilo veriora censenda quam illorum amentia sana qui a natura vocabula exoriri atque sese in ora hominum insinuare, prodiderunt d: cum illa eo quo supra explicavi modo intellecta volo. Nomina autem naturaliter esse impressa vel naturæ rerum vel naturæ appellantium incommode statuitur e.

XXXIX. Cum autem videret provida Creatoris cura & hoc necessarium esse ut rata firmaque esset institutoris in nominibus condendis auctoritas; ut loquitur Plato f proinde & illa Adamum munivit illo modo ut quodcumque nomen inderet animalibus Adam; hoc nomen eorum esset. Quare quæstio Epicuri: unde potestas illa quæ ad utendum vocibus primitivè dictatis plures cogeret? promissæ repressioni g sicut cetera de nominum ratione refutationi; reservatur magis quam ut nunc illi responderetur. Anceps quidem est sacrorum istorum verborum interpretatio & communis hæc est; in priori versu illa per anticipationem dicta positaque esse h. Idcirco in hunc modum restituuntur ab Augustino i, & post hæc vocavit Adam nomina omnium, pecorum & omnium avium cæli, & omnium bestiarum agri; & secundum quod vocavit ea Adam, hoc est nomen eorum usque in hodiernum diem. Hæc sane non le-

& auctoritate indistincte

ve
c. Gorop. l. c. d. verba sunt Scaligeri Ex. cccxiii. e. conf. B. Gerb. in Gen. p. 61. B. Jac. Mart. Disp. Log. domest. ix. §. 15. 16. Sc. Sc. f. in Cratyl. p. 389. E. interp. Serran. g. a Gassendo in prefat. conf. Synt. p. 132. seq. h. Torniell. in annal. sacr. conf. Hilp. Disq. p. 134. i. lib. II: de Gen. c. I. p. 828.

ve quoddam argumentum suppeditabit pro linguæ
Hebrææ ortus antiquitate & dignitate k; quam as
lij l. vellicant, & argumentis nostris vim faciunt
m. Prior tamen interpretatio, contextui verborum
magis conveniens esse videtur; nec suis destituitur
Patronis.

XL. Erat autem hujus auctoritatis fructus haud
exiguus, universa enim terra unius labij erat & ser-
monis ejusdem, usque ad confusionem Babylo-
nicam n. Quod Ethnici etiam agnoverunt o. Ut
omnino stolidus sit, qui negat p, & vanus qui di-
cit: solum consensum animorum ibi per unum las-
bium indigitari q. Nullibi vero proprie illam lin-
guam existare, sed demum in futura vita redituram
fore, magis per conjecturam quam ex rationibus
fatis validis dicitur r; & quidem absque fiducia bo-
nitatis & providentiæ Divinæ s. Propagari autem
potuit ad posteros Adami, beneficio longinquæ æ-
tatis primis hominibus concessæ t. Probabile tan-
tum est Adamum invenisse litterarum elementa u.
Et sicuti maxime incertum est, Adamum aliquos
scripsisse libros x: vel in commentaria redegisse no-
menclaturas animalium y; Ita nec minus incom-
modum est linguam Hebræam in rudibus imagi-
nis divinæ conservatam fuisse statuere z.

SOLI DEO GLORIA.

k. Jun. in Not. l. Gorop. & Cluver. m. Cluver.
l. c. n. Gen. xi. 1. 6. 9. o. conf. Brian. Valton
dissert. de L. orient. §. 2. p. 5. p. tribuitur hoc
Philastrio, vid. B. Gerh. Gen. p. 264. D. D. Terf-
p. 32. conf. D. D. Enevald. in Gym. Ex-
erc. vii. §. 7. p. 222. q. Thom. Angl. l. c. c. xix.
§. 1. 2. r. Grotius in Gen. xi. 1. conf. V. Valton l. c.
§. 11. p. 19. Cluver. l. c. ex Plutarch. & Laertio s.
Gprop. Hermet. l. II. p. 24. t. D. D. Calov. Tom.
iv. p. 452. u. Bang. Exerc. I. Q. III. x. Hotting.
Hist. Orient. l. i. c. II. x. p. 283. seq. y. D. D. Calov
l. c. p. 451. conf. Præ Adam. z. Hulf. sup. Thes. xxv.